

1 Korən

Nauəuə iətəm Pol təmaupən mətəi tuvən kəm nəfaki mīn ikin Korən Nəghatiən əkuəkīr rəha nauəuə u 1 Korən

?Pəh təmətəi nauəuə u? Aposil Pol təmətəi nauəuə u.

?Təmətəi tətuvən kəm pəh? Təmətəi tətuvən kəm niməfaki rəha Korən.

?Nətiğiən təhro lanu lan nian təmətəi? Korən in taun asoli kəti. Ikin əha, nətəmimi tepət kotos rəhalah kaku o noliən səlim lan, kəni nətəmimi tepət kəhuva məmə okotos nəhmtin. Nətəmimi nəuvein kəhuva e negəu, nəuvein kotaliuək əmə. In taun kəti təuvir pik e profens rəha Akaiə, iətəm tətətiğ e nītəni asoli u Kris. Mətəu taun u, narmi nati mīn kəmotəriauəh lan, kəni noliən tərəh mīn tepət e taun əha. Niməfaki rəha Korən, Nanihluə* mīn kotepət lan. Pol təmətəuəuin niməfaki u e nian rəha naliuəkīən iətəm tatol keiu lan. Mətəu rəueiu əha, nərahiən asoli mīn nəuvein tīnatig e niməfaki. Nətəmimi nəuvein kautol noliən tərəh mīn, kəni nəuvein kautos nətəliğiən mīn iətəm kəsotəhruahruīən.

?Təmətəi nauəuə u o nak? Niməfaki rəha Korən in tətətiğ e taun kəti iətəm noliən tərəh mīn rəfin təməriauəh vivi lan. Noliən tərəh mīn nəuvein kəməhuva imə e niməfaki. Kəmotətapuəh o Pol o natimnati mīn nəuvein iətəm ilah kəsotəhrun viviən, kəni in təmətəi nauəuə u

---

* : Nanihluə, Ianihluə – Afin-to e tiksineri.

tıtəu=pən əhruahru əmə rəhalah nətəligiən. Pol təmətei nauəuə u məmə otəni pətigəm noliən tərəh mın iətəm tətətig e niməfaki, mine nərahien pişin pişin mın nəuvein mın. Kəni təmətei nauəuə u məmə otələhu əhruahru noliən tərəh mın iətəm ilah nəuvein kəmautol. In təməni kəm lah məmə okotəhro mın lanu motəkeikei mohtəlig=pa mın o Uhgın, kəni noliən nak u təhruahru iətəm iətəmimi otol nəmə in iətəmimi rəha İesu.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, iətəm Uhgın təmauin lak kəni mıtəpın e nəuiən məmə iəu aposil rəha Kristo İesu. İtimlau piatah Sostənes iətuəni təuvir kəm təmah. ² Nauəuə u tatuvnə kəm təmah niməfaki rəha Uhgın əpəha Korən. Uhgın təmol asim itəmah e Kristo İesu, kəni təmauin e təmah məmə rəhan mın, nətəm nəutaliuək e noliən əhruahru itəmah mine nətəmimi e ikin mın rəfin nətəm kəutəfaki kəm İərmənig rəhatah İesu Kristo iətəm in İərmənig rəhatah rəfin.

³ Pəh Uhgın Tatə rəhatah mine İərmənig İesu Kristo, okuəfinə nəuviriən mine nəməlinuiən kəm təmah.

Pol təməni-vivi Uhgın e nəfakiən

⁴ Nian rəfin iatəni tagkiu kəm Uhgın mətəuinu təməfinə rəhan nəuviriən kəm təmah e Kristo İesu. ⁵ Təməfinə rəhan nəuviriən u tepət kəm təmah e noliən mın rəfin, e nasiruiən o nəni pətigəm viviən natimnati mın mine neinatigiən o nəhruniən nəghatien rəhan. ⁶ Kəni noliən mın əha kəutəgətun məmə nanusiən e Kristo in nıpəhriənien, kəni itəmah nəmoteruh. ⁷ Tol

lanəha, nian nautəhtul maru mautəhtahnin nu-
vaiən rəha İərməniğ rəhatah İesu Krısto, Uhgın
təməfinə kəm təmah rəhan nəsanəniən e Narmin o
noliən uək rəhan, nəsanəniən rəfin min əha iətəm
kotəhruahru o nəmiəğəhiən rəhatəmah. ⁸ Kəni
in otol itəmah nəutəhtul əskasik motətəuarus=pən
naunun nian məmə okəseh-pəniən noliən tərəh
kəti e təmah e Nian rəha İərməniğ rəhatah İesu
Krısto, iətəm tətuvə min lan. ⁹ Kəni Uhgın otol
nati u kəm təmah mətəu-inu nian rəfin in tatol
rəhan nəghatiən. In Uhgın iətəm təmauin e
təmah nəkəhuva kətiəh itəmah Nətin İesu Krısto u
İərməniğ rəhatah.

Nətəmini rəha niməfaki kəmotəhapu ilah min

¹⁰ İətətapuəh əskasik o təmah, piak min mine
nəuvinik min, e nərgi İərməniğ İesu Krısto, məmə
itəmah rəfin nəkotətəlig e təmah min, məsotoliən
məmə nətəligiən kəti otuva məhapu itəmah, kəni
mətəu nəkəhuva pəhriən motol kətiəh e nətəligiən
mine nikin kətiəh. ¹¹ Piak min mine nəuvinik min,
iətəni lanəha mətəu-inu nətəmini nəuvein rəha
Kloe† kəmotəni pətiğəm kəm iəu məmə itəmah
nautorgəhu. ¹² Nipəti nəghatiən iətəm iətəni
tol lanu, itəmah nəuvein kotəni məmə, “İtimah
iəutəhuərisig e Pol,” nəuvein kotəni məmə, “İtimah
iəutəhuərisig e Apolos,” nəuvein kotəni məmə,
“İtimah iəutəhuərisig e Pitə,” nəuvein min kotəni
məmə, “İtimah iəutəhuərisig e Krısto.” ¹³ Nian

1:8 1Təs 3:13; 5:23   **1:9** 1Təs 5:24; 1Jon 1:3   **1:10** Fil
2:2   † **1:11** Kloe in pətan kəti iətəm rəhan nautə tepət, kəni
nətəmini kəutisiali in. Pol əpəha Efəsis e nian təmətei nauəuə u, kəni
nətəmini rəha Kloe kəməhuvən motəsal=pən lan. Kəni motəni kəm
in nətəligiən min əha e niməfaki Korən.   **1:12** Uək 18:24-28; 1Kor
3:4

nəutəuəri lanko, təhmen e nəhapu-əhapuiən Krısto! İəu Pol, iəməsəhkul-pəriən e niği kəməluau o təmah! Kəni nian kol bəptais e təmah, kəməsolian e nərgək Pol. !Kəpə! !Mətəu nautol lanko məmə nautəhuərisig lak Pol, uə Apolos, uə Pitə, mətəu itəmah nəsolian məmə nəutohtəu=pən Krısto!

¹⁴ İəu iəkəni tagkiu kəm Uhgın məmə iəmol bəptais əmə e Krıspəs mine Kaeəs, mətəu iəməsolian bəptais e təmah kəti min. ¹⁵ Nikik tagiən lanəha mətəu-inu iətəmi kəti ko təsəniən məmə kəmol bəptais lan e nərgək məmə otuva rəhak iətəmini. ¹⁶ Ei əuəh, iəmalu, iəmol bəptais min e Stefənəs mine rəhan min. Uərisig e inəha, iəmalu məmə mətə iəmol bəptais min e iətəmi kəti uə kəpə. ¹⁷ Nipəti nəghatiən min u məmə, Krısto təsəhli=paiən iəu məmə iəkol bəptais e nətəmini, təmahli=pa iəu məmə iəkəni pətigəm əmə nanusiən təuvir. Kəni iəsəni pətigəm əməiən e nəghatiən einatig rəha iətəmini mətəu-inu, iəsolkeikeiən məmə nəghatiən e nimisiən rəha Krısto e niği kəməluau in otəhvevig nəsanəniən tikə.

¹⁸ Nipəhriəniən, nəghatiən e nimisiən rəha Krısto in təhvevig malməli o nətəmini u kautohtəu suaru rəha nuvəniən e niğəm asoli. Mətəu kitah u nətəm Uhgın tatosmiəgəh itah, in nəsanəniən əmə rəha Uhgın. ¹⁹ Kəni Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “İəu iəkərəkın agın neinatigiən rəha nətəm koteinatig, kəni mahtipəsig e nəhruniən rəha nətəm kotəhrun pik nati.”

²⁰ ?Nətəmimi koteinatig iə? ?Nəgətun mın rəha Lou iə? Nətəmimi nətəm kotəhrun vivi suaru rəha nəghatian iə? Uhgın təmol neinatigian rəha nəhue niftəni tinuva rəkis nalməlian əmə. ²¹ Tol lanəha mətəu-inu, e neinatigian rəha Uhgın, təmol məmə nətəmimi rəha nəhue niftəni okəsotəhrunian in e nəhrunian əmə rəhalah iətəm kautəni məmə neinatigian. Mətəu in təmol məmə nəghatian alməli mın rəhatimah otosmiəgəh nətəmimi nətəm kautəni nıpəhrıanian lan.

²² Nəuanıləuis mın rəha Isrel kəutətapuəh e nati apıspis mın, kəni Nanihlua‡ mın kəutəsəl e neinatigian məmə okoteruh Uhgın, ²³ mətəu kitah kəutəni pətigəm əmə nımisiən rəha Kristo e nigi kəməluau. Kəni nəghatian u in təhmen e kəpiel e suaru iətəm tatol nəuanıləuis mın rəha Isrel kəutəmei, kəni in təhmen e nalməlian o Nanihlua mın. ²⁴ Mətəu nətəmimi mın u nətəm Uhgın təmauin e lah, nəuanıləuis mın rəha Isrel nəuvein mine Nanihlua mın nəuvein ilau pəti, kəni Kristo in nəsanənian rəha Uhgın mine neinatigian rəhan. ²⁵ Tol lanəha mətəu-inu, nolian u iətəm nətəmimi kəutəni məmə in nalməlian rəha Uhgın, mətəu nıpəhrıanian in teinatig tapirəkis neinatigian rəfin rəha nətəmimi, kəni nati u iətəm nətəmimi kəutəni məmə in nəpəouiən rəhan, in təsanən tapirəkis nəsanənian rəfin rəha nətəmimi.

²⁶ Piak mın mine nəuvinik mın, nikitəmah oṭəkeikei məhti məmə itəmah nətəmi əhronian Uhgın təmauin e təmah. Itəmah tepət nəsoteinatigian e nəhmti nətəmimi, kəni

---

1:20 Job 12:17; Aes 19:12; 33:18; 44:25

Nanihlua, İanihlua – Afın-to e tiksınəri.

1:24 Kol 2:3

1:25 2Kor 13:4

1:21 Mat 11:25 ‡ **1:22**

1:23 Rom 9:32; 1Kor 2:14

məsotosiən nəsanəniən, kəni səniəmə itəmah nenəti nətəmi asoli nəuvein. ²⁷ Mətəu Uhgın tatitəpin nati alməli min e nəhue niftəni məmə okotol aulis nətəm koteinatig, kəni mitəpin nati əpəou min e nəhue niftəni məmə okotol aulis nətəm kotəsanən. ²⁸ In təmitəpin natimnati iətəm, e nətəligiən rəha nətəmimi, ilah nati əpnəpin əmə, mine iətəm nətəmimi kəsotolkeikei pikian, mine natimnati iətəm ləhtəni agin. Kəni təmitəpin natimnati min əha məmə ilah suaru məmə in tol nati keikei e nətəligiən rəha nətəmimi kəməhuva nati əpnəpin əmə. ²⁹ Təmol lanəha məmə iətəmimi tikə otəghati əfəri e nəhmti Uhgın. ³⁰ Mətəu-inu e nəuia Uhgın, itəmah nəməhuva kətiəh itəmah Krısto Iesu. Kəni Krısto təmuva o tah məmə in rəhatah neinatigiən rəha Uhgın. Inəha e Krısto, Uhgın təmol itah kotəhruahru e nəhmtin, kəni mələhu kalin itah məmə rəhan min, kəni mosmiəgəh itah. ³¹ Tol lanəha, təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni, “Iətəmimi iətəm tətəghati əfəri, otəghati əfəri əmə o nati iətəm İərmənig təmol lan.”

2

¹ Piak min mine nəuvinik min. Nian iəmuvnə o təmah, iəməsəni pətigəmiən nəghatiən rəha Uhgın e nəghatiən iətəm nətəmimi kəutəni məmə koteinatig, mine nolien rəha iətəmimi iətəm təhrun vivi nəghatiən. ² Kəni nian iəmətatig kitah min itəmah, nikik təskasik məmə iəkəni pətigəm əmə Iesu Krısto, mine nimisiən rəhan e niggi kəməluau. ³ İəmuva o təmah e nəpəouiən

mine nəginian mine nərəmruminian asoli. ⁴ Kəni nian iəməni pətigəm rəhak nəghatian e nanusian təuvir, iəməsəniən e neinatigian rəha nətəmimi, mine nəghatian asoli min iətəm otiuvi itəmah, mətəu nian iəməghati, nəmoteruh nəsanəniən rəha Uhgın mine uək rəha Narmın Rəha Uhgın. ⁵ İəmol lanəha məmə nəhatətəian rəhatəmah otəsəhtul əməian e neinatigian rəha nətəmimi, mətəu in otəhtul e nəsanəniən rəha Uhgın.

*Neinatigian
rəha Narmın Rəha Uhgın*

⁶ Mətəu nıpəhriənian məmə itimah iəutəni pətigəm nəghatian einatig kəm nətəm koteinatig kəni minoteinatig rəkis e nəmiəghian rəhalah. Mətəu səniəmə neinatigian rəha nətəmimi min rəueiu, uə nətəmimi nətəm kəutarməniğ u rəueiu. İlah okəhuva nati əpnəpın min əmə. ⁷ Kəpə. İtimah iəutəghati e neinatigian rəha Uhgın əupən iətəm təmətəməhli oneuən, kəni in neinatigian iətəm təmətəhluaiğ, kəni Uhgın təmol nəlpəkəuiən əupən əupən ağın məmə, neinatigian əha, in otol nəuviriən kəm tah e nəsanəniən mine nəhəghəghian. ⁸ Nətəm kəutarməniğ e niftəni əha rəueiu, ilah kınotəruru nəlpəkəuiən əha rəha Uhgın, mətəu nəmə ilah kəmotəhrun, ko kəsotətupəriən İərməniğ rəha nəsanəniən əhəghəgh rəfin e niği kəməluəu təhmen e iətəmimi kəti əpnəpın əmə iətəm təmərəkın lou. ⁹ Mətəu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,
“İətəmi tikə tətəruh,
iətəmi tikə tətətəu,

iətəmi tikə təhrun,
nati nak iətəm Uhgın təmol əpenə-penə lan rəha
nətəmi mın u kotalkeikei in.”

¹⁰ Mətəu Uhgın təmol əpu nəlpəkaiuən oneuən əha
rəhan kəm tah e Narmın. Kəni Narmın təhrun
natimnati rəfin, kəni məhrun mın natimnati rəha
Uhgın iətəm iətəmimi kəti ko təsəhruniən. ¹¹ ?
Tol lanəha, iətəmimi pəh təhrun nətəligiən rəha
iətəmimi kəti, mətəu narmın əmə? ?E nolien
kətiəh əmə, iətəmimi pəh təhrun nətəligiən rəha
Uhgın, mətəu Narmın əmə? ¹² Uhgın təməsəfaiən
kəm tah nətəligiən rəha nətəmimi e nəhue niftəni,
mətəu təməfa Narmın iətəm tatsipən ohni. In
təməfa kəm tah məmə kitah okotəhrun nati nak
iətəm Uhgın təməfa əpnəpən əmə kəm tah. ¹³ Inu
nəghatiən iətəm itimah iəutəni, kəni neinatigiən
rəha nətəmimi təsəgətuniən itimah e nəghatiən
mın əha, mətəu Narmın Rəha Uhgın təməgətun
itimah, kəni iəkotəni pətigəm natimnati pəhriən
rəha Narmın Rəha Uhgın e nəghatiən mın iətəm
təmsipən lan.

¹⁴ Iətəmimi iətəm Narmın Rəha Uhgın tikə lan,
tətəpəh natimnati iətəm tatsipən e Narmın Rəha
Uhgın mətəu-inu ilah nati əpnəpən mın əmə ohni,
kəni ko in təsəhruniən ilah mətəu-inu Narmın
Rəha Uhgın əmə təhrun nasiruiən e nətəmimi o
nəhruniən natimnati rəha Uhgın. ¹⁵ Kitah nətəm
kautos Narmın Rəha Uhgın kəmotəh motəhrun
motakil natimnati mın əha, mətəu nətəmimi
əpnəpən, ko kəsoteruhiən məsotəhrun aginiən
mine məsotakil aginiən itah. ¹⁶ Tol lanəha mətəu-
inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,
“?Pəh u təhrun nətəligiən rəha İərməniğ

məmә in otəgətun in?”

Mətəu kitah kotəhrun nətəligiən rəha Krīsto kəni tol lanu lan motəhrun natimnati mīn əha.

3

Nəhapu-əhapuiən e niməfaki

¹ Piak mīn mīne nəuvīnik mīn. Nian iəmətətig kitah mīn itəmāh, iəməsəghatiən kəm təmāh təhmen e nətəmimi nətəm kīnotəskasik rəkis e nəmiəgəhiən rəhalah e Narmin Rəha Uhgīn, kəpə. Iəməghati kəm təmāh məmә itəmāh nətəmimi rəha nəhue niftəni əmə, kəni iəməghati kəm təmāh təhmen e kəlkələh mīn əmə e nəmiəgəhiən vi rəhatəmāh e Krīsto. ² Nian iəmətəgətun itəmāh, təhmen məmә iəmətaugīn itəmāh e mīlik əmə, iəməsəfinəiən nauəniən əskasik kəm təmāh mətəu-inu itəmāh nəməsotəhmenīən o nunīən. Kəni nīpəhrīəniən, itəmāh nəsotəhmen əhanəhiən o nunīən, ³ mətəu-inu nolīən rəhatəmāh təhmen əmə e rəha nətəmimi rəha nəhue niftəni. Tol lanəha mətəu-inu itəmāh nautetet itəmāh mīn, kəni mautorgəhu, kəni təhmen əmə məmә itəmāh nətəmimi rəha nəhue niftəni əmə u. Nəkotəhmen e nətəmimi əpnəpīn mīn. ⁴ Nian iətəmi kəti tətəghati əfəri məni məmә, “Iəu rəha Pol,” kəni kəti təni məmә, “Iəu rəha Apolos,” nolīən əha tətəgətun məmә itəmāh nətəmimi rəha nəhue niftəni əmə.

⁵ Oteruh-to. ?Apolos in pəh, kəni Pol in pəh? Itīmlau iəkuəhmen əmə e ioluək iətəm iəmuasīru e təmāh o nuvaiən o Iesu. Itīmlau iatuol əmə uək iətəm Iərməniḡ təməfa pīsīn pīsīn kəm tīmlau məmә iəkuol. ⁶ Təhmen əmə məmә iəu iəmərfeī nīkīti nati,

2:16 Aes 40:13

3:2 Hip 5:12-13; 1Pitə 2:2

3:3 1Kor 1:10-11

3:4 1Kor 1:12

kəni Apolos in təueiu e nəhu, mətəu Uhgın əmə tatol tateviə. ⁷ Tol lanəha, iətəmi iətəm tətərfei nati, uə iətəmi tətəueiu e nəhu, in nati əpnapin əmə, mətəu Uhgın pisin əmə in nati keikei iətəm tatol natimnati kəutəmiəgəh mauteviə. ⁸ Iətəm tətərfei, mine iətəm tətəueiu, ilau kuəhmen-əhmen əmə mətian əmə o nati kətiəh əmə. Kəni Uhgın otətəou ilau kətiəh kətiəh e rəhalau uək pisin pisin min. ⁹ Itimlau ioluək mil rəha Uhgın, kəni itəmah nəkotəhmen e nasumian rəha Uhgın, uə nimə rəha Uhgın.

¹⁰ E nəuviriən iətəm Uhgın təməfa kəm iəu, iəmuvləkin vivi nəhlki nimə təhmen e iətəm təhrun vivi nuvləkinian nimə. Kəni iətəmi kəti min tatuvləkin nimə nəuvetin. Mətəu ilah rəfin okotəkeikei mauteh vivi uək rəhalah rəha nuvləkinian nimə, ¹¹ Nəhlki nimə kətiəh əmə, inu Iesu Krısto. Iətəmi kəti tikə təhrun nuvləkinian nəukəti nimə pisin kəti min. ¹² Nəmə iətəmi kəti tuvləkin-pəri rəhan nimə iətəm nəhlki nimə in Iesu Krısto, kəni in təhrun nuvləkinian nimə e aian u kol tətoraip-oraip, uə e silfə, uə e kəpiel nəhmtin tiəkis, uə e nigı, uə e niuig, uə e nımanıə.*
¹³ Kəni nian kəti nətəmi okoteruh uək rəhan, mətəu-inu e nian Iesu tuva min, rəhan uək otuva e nəhagəhagiən. Rəhan uək okələhu=pən e nigəm,

3:6 Uək 18:4,11,27-28   **3:9** Mat 16:27; Efəs 2:20-22   **3:11** Aes

28:16; 1Pitə 2:4-6   * **3:12** Nolian rəha nitəu-pəniən Krısto təhmen e nolian rəha nuvləkinian nimə. Iətəmi tətəu=pən vivi nolian rəha Krısto, in təhmen e iətəmi kəti tatuvləkin vivi rəhan nimə. Nolian təuvir min rəhan təhmen e pos min əskasik rəha nimə, uə aian u kol uə aian u silfə. Iətəmi təsitəu=pən vivian nolian rəha Krısto, təhmen e iətəmi kəti tatuvləkin rah rəhan nimə, təhmen əmə e nımauvluvl əmə kəti. Afın-to Mat 6:19-20.

kəni nigəm otəgətun məmə rəhan uək təuvir uə tərəh. ¹⁴ Nəmə nigəm otəsusiən rəhan nimə, in otos rəhan nətəouiən. ¹⁵ Mətəu nəmə nigəm otus rəhan nimə, kəni rəhan natimnati rəfin təmikə. In əmə, Uhgın otosmiəgəh, mətəu təhmen-əhmen əmə e iətəmi kəti iətəm rəhan nimə nigəm tatus kəni tiuvig pətigəm maiu, kəni nigəm tus nimə mauəris.

¹⁶ ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə, itəmah u Nimə Rəha Uhgın, kəni Narmin Rəha Uhgın tətətig e təmah? ¹⁷ Nəmə iətəmi kəti tərəkin Nimə Rəha Uhgın, kəni Uhgın otərəkin in, mətəu-inu Nimə Rəha Uhgın, in tasim rəhan pisin əmə. Kəni Nimə u Rəha Uhgın, itəmah.

¹⁸ Təsəuviriən məmə iətəmi kəti tətəiuə aru əmə lan. Nəmə iətəmi kəti tətakil aru in e nətəligiən rəha nəhue niftəni, kəni nikin təhti məmə in teinatig u rəueiu, in otəkeikei muva ialməli kəti e nəhmtilah məmə in otuva ieinatig pəhriən. ¹⁹ Tol lanəha mətəu-inu neinatigiən rəha nətəmimi rəha nəhue niftəni, in talməli e nəhmti Uhgın. Təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Uhgın tatol ləlig e nəghatiən rəha iətəmi kəti iətəm tətəni məmə in teinatig vivi, kəni Uhgın taskəlim in.” ²⁰ Kəni Nauəuə Rəha Uhgın tətəni min məmə, “İərməniğ təhrun məmə, nətəligiən rəha nətəm koteinatig, ilah nati əpnəpin əmə.”

²¹ Kəni tol lanu lan, sotəniən məmə itəmah rəha suah u uə rəha suah kəha məmə onəkotləfəri aru itəmah ohni. Uhgın tətəfən itəmah nətəmi asoli min rəfin kəm təmah məmə otasiru e təmah. ²² Tol lanu sotəfəriən itəmah kəni motəni məmə rəhatəmah

u Pol uə Apolos uə Pitə.† Nipəhriən agin, Uhgın tinəfinə natimnati mın rəfin e nəhue niftəni o nasiruiən e təmah. Kəni nəmiəgəhiən uə nimisiən, kəni natimnati mın u kəutəhuva rəueiu uə natimnati mın u kəmanəhuva nian kəti, natimnati rəfin mın əha mine nətəmimi mın əha okotasiru e təmah, təhmen əmə ilah rəfin rəhatəmah. ²³ Tol lanu lan, itəmah onəkotəkeikei motəfəri itəmah o Iesu pişin əmə, səniəmə o nətəmi asoli mın rəhatəmah, mətəu-inu səniəmə itəmah rəha iətəmi asoli kəti, mətəu itəmah rəha Krısto, kəni Krısto in rəha Uhgın.

4

Aposil mın rəha Krısto

¹ Tol lanəha, nətəmimi okotəkeikei moteh itimah təhmen e noluək mın rəha Krısto iətəm Uhgın təmələhu=ɸən e nəhlmitimah məmə itimah iəkotol əpu nəlpəkəuiən oneuən rəha Uhgın. ² Kəni nətəmimi nətəm kauteh natimnati rəha iətəmi asoli kəti, ilah kotəkeikei motol rəhalah uək təuvir e noliən iətəm iətəmi asoli tolkeikei. ³ Nati əpnəpın əmə kəm iəu nəmə itəmah, uə nətəpişin nəuvein kotəni pətigəm nətəligiən rəhalah e rəhak uək. Kəni iəu aru iəsakiliən e rəhak uək. ⁴ E rəhak nətəligiən, məmə iəmol əmə nati iətəm in təuvir, mətəu nati u təsəniən məmə iəu iəkəhruahru. İərmənig əmə təhruahru o nakiliən rəhak uək. ⁵ Tol lanəha, sotəuit-əuitiən o nakiliən natimnati, mətəu nautəhtahnin nian İərmənig otuva lan. In

---

† **3:22** Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “Pol, uə Apolos, uə Kefəs...” Kefəs in nərgin kəti mın rəha Pitə. Kəni e nauəuə u, e nəghatiən Kris əhruahru, Pol tətəuin lan məmə “Kefəs,” mətəu kəutəni əmə məmə Pitə. **4:2** Luk 12:42

otəfətigəm=pən e nəhagəhagiən natimnati iətəm kəutəhluaig e napinəpuian, kəni in otəni pətigəm nati nak tətatiğ e niki nətəmimi o noliən mın rəhalah. E nian əha Uhgın otəni-vivi ilah kətiəh kətiəh e noliən əhruahru.

⁶ Piak mın mine nəuvinik mın. Iəməni=pinə nəghatiən mın əha kəm təmah itımlau Apolos məmə itəmah onəkotos nəhruniən ikin. Kəni nəmə nəkotos nıpəti nəghatiən mın u, “Nəkotəkeikei motol əmə nəghatiən mın iətəm kinətei rəkis,” kəni nəsotəfəriən nətəmi asoli nəuvein motosiahu nəuvein. ⁷ ?Təhro? Itəmah nəsotepətiən motapirəkis nətəmimi mın rəfin. Uhgın təməfinə kəm təmah natimnati mın rəfin nətəm nəmautos. ?Kəni təhro nəutəghati əuvsan o natimnati iətəm Uhgın təməfinə kəm təmah təhmen əmə məmə inu itəmah əmə nəmotol natimnati mın əha?

⁸ Nikitəmah təhti məmə ninotos rəfin rəkis natimnati rəha Uhgın. Nikitəmah təhti məmə ninotos rəfin rəkis nautə rəha Uhgın. Noliən rəhatəmah təhmen məmə nəməhuva kig mın rəha Uhgın, mətəu itimah iəutatig ləhtəni əmə. ! Mətəu kəpə, səniəmə nıpəhriəniən! !Nəman! Nəmə nıpəhriəniən məmə itəmah nəməhuva kig mın rəha Uhgın, nikitimah otagiən pik, kəni nəmə tol lanəha, itimah mın iəkotol kig kitah mın itəmah. Mətəu təsoliən lanəha. ⁹ Itimah aposil mın, mətəu nikik təhti məmə Uhgın təmələhu itimah əpəha ləhtəni ağın, iəutatig təhmen e nətəm kəmakil rəkis məmə okotəkeikei mohmıs. Nikitəmah tətəhti lanəha mətəu-inu təhmen məmə itəmah nətəmimi nətəm kəməsotoliən win e nəluaginian, kəni məutəhtul e nəhmti nagelo mın mine nətəmimi rəfin məmə ilah

okoteruh məmә oiəkohmis.* ¹⁰ ! Nətəmimi tepət kəutəni məmә itimah nanməli mın o nərgi Kristo, mətəu nikitəmah təhti məmә itimah nəkoteinatig vivi e Kristo! Mətəu səniəmә nıpəhriənən. ! Nətəmimi tepət kəutəni məmә rəhatimah nepətian tikə, mətəu nəutəghati əfəri məmә rəhatəmah nepətian iaħgin! Mətəu səniəmә nıpəhriənən. Nətəmimi tepət kautisiai itimah, mətəu kətəni rah itimah.

¹¹ Mətəu, inu nıpəhriənən. Mətəu aru=pa u rəueiu matuvən, nəumis tatus itimah, kəni mətəuauə, kəni iautəhuvən e napən əhapu-əhapu, nətəmimi kautoh itimah, kəni rəhatimah nimə tikə.

¹² Itimah aru əmə iautol pık uək e nəhlmitimah məmә iəkotos məni o nauənən. Nian okotəni rah itimah, mətəu itimah iəkotəfaki o nəuviriən o lah. Nian nətəmimi kautol nərahien kəm timah, mətəu itimah iəkotəpnəpın əmə. ¹³ Nian nətəmimi kəutəni rah itimah, mətəu itimah iəutəghati vivi əmə kəm lah. Mətəu aru=pa u rəueiu matuvən itimah iəkotəhmen e nimənərik rəha nətəmimi rəfin, uə namikmikiən rəha nitəni mın rəfin.

Ilah okotəkeikei motohtəupən nolian rəha Pol

---

* **4:9** Nian kig kəti təmol win e nəluaginien, minatitəlig matit rəhan soldia mın mine rəhan tikimır mın. Rəhan soldia mın kautəhuərisig lan, kəni tikimır mın kautəhuərisig e lah, kəni nətəmimi rəfin kotəhrun məmә tikimır mın okohmis. Nətəmimi kəmotol lafet kəti, kəni nətəmimi rəfin kəutarfu e tikimır mın kautoh aru ilah mın, uə nəmə təhro kautəluagin ilah nati arpın mın təhmen e laion. Kəni Pol tətəni məmә in mine rəhan mın nətəmimi kotəhmen e tikimır mın nətəm okohmis, kəni nətəmimi rəfin kauteruh. **4:11** 2Kor 11:23-27 **4:12** Mat 5:44; 2Təs 3:8

14 Iəsəteian nəghatian u məmə iəkol itəmah nəkotaulis, mətəu mə otəhgi-pəri itəmah, mətəu-inu itəmah nenətik min nətəm iəkolkeikei itəmah. 15 Rəhatəmah nəgətun min tepət nətəm okotəgətun itəmah e Krısto, kəni nəmə təhro ilah kotəhmen əmə e tatə kalın min ilah ten-tausin, mətəu rəhatəmah tatə əhruahru kətiah əmə, inu iəu, mətəu-inu e Krısto İesu iəmuva rəhatəmah tatə əhruahru nian iəməni pətigəm nanusian təuvir kəm təmah aupən. 16 Tol lanəha, iəkətapuəh əskasik o təmah məmə onəkotohtəu=pa rəhak nolian min. 17 Mətəu-inu o nati u, iətəhli=pinə nətik e Krısto u Timoti iətəm iəkolkeikei. In tətaiu əskasik e İərmənig matol vivi rəhan uək. In otəni min kəm təmah suaru rəha nəmiəgəhian rəhak e Krısto İesu iətəm tətītəu=pən natimnati iətəm iətəgətun e niməfaki min ikin min rəfin.

18 Kəni itəmah nəuvein nəutagət əfəri pik o rəhatəmah nepətian mətəu-inu nikitəmah təhti məmə iəsuvnə minian məsəghati əskasikian kəm təmah o rəhatəmah nolian. 19 Mətəu otəsuvəhian, iəkəkeikei muvnə meruh itəmah (nəmə İərmənig tegəhan lak.) Kəni oiəkəhrun nəmə nətəm kəutagət əfəri kautos pəhriən nəsanəniən rəha Uhgın, uə kəpə. 20 Mətəu-inu Nərmənigian Rəha Uhgın səniəmə in nati kəti rəha nəghatian, mətəu in nati kəti rəha nəsanəniən. 21 ?Kəni nəkotolkeikei nak? ?İəkuvnə malis itəmah, uə iəkuvnə e nolkeikeian u e nikik teiuaiu əmə?

5

Pian kəti, rəhan nolian tərəh agin

¹ Kəməni pətiğəm kəm iəu məmə iətəmi kəti u e nikitəmah tətəkləh e pətan kəti, kəni təmol e noliən tərəh kəti iətəm tapirəkis noliən rəha nətəm kəsotəfakiən. In tətəkləh e pətan vi rəha rəhan tata. ² !Kəni itəmah nəutəfəri o nəfakiən əskasik rəhatəmah! !Kəsitin min! Mətəu nəfəriən təsəhruahruian, mətəu onəkotəkeikei motətəu tərəh o təfagə tərəh əha. Kəni nəsotahli pətiğəmiən iətəmi kəha iətəm təmol noliən tərəh əha e nikitəmah. Mətəu onəkotəkeikei motahli pətiğəm.*

³ Nati əpnəpən iəsətiğian kitah min itəmah, mətəu e narmən iətətiğ kitah min itəmah. Kəni təhmen əmə nəmə kitah kəutatig, inəni rəkis e nərgi İərməniğ İesu məmə təhro in təhruahru məmə kitah okotol e iətəmi kəha. ⁴ Nian nəkəhuva kətiəh, kəni e narmən, iətətiğ kitah min itəmah, kəni nian nəsanəniən rəha İərməniğ rəhatah İesu inəha ikin kitah min, ⁵ kəni otəfən iətəmi u əha rəueiu e nəhlmi Setən məmə otərəkin nipətin. Mətəu İərməniğ otosmiəgəh narmən nian in tətəva min e naunun nian.†

⁶ Rəhatəmah nagət əfəriən tərəh. ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə, is nəuan nəuətin əmə tinpi rəfin

---

5:1 Lev 18:7-8; Dut 22:30 * **5:2** Məta Pol tətəni u ikinu məmə təsəuviriən məmə ilah okotəgiən əmə kəni məutəfəri ilah nian təfagə tərəh asoli kəti tətətiğ əha ilah ikin e niməfaki. **5:3** Kol 2:5 **5:5** 1Tim 1:20 † **5:5** Pol tətəni məmə kəraki lan e niməfaki. Kəni ihluə e niməfaki, suah u otuvən e nəhlmi Setən, kəni Setən otərməniğ lan kəni mol nalpiniən kəm in e nipətin. Kəni məta, suah u təhrun nitəliğ rəkisian e noliən tərəh min rəhan, kəni Uhgən təhrun nosmiəgəhian min in.

e niki flauə iətəm kəmalkin?‡ 7 Otafəl rəkis is əuas mın rəhatəmäh, inu təfagə tərəh mın e nikitəmäh, məmə itəmäh flauə vi iətəm kəmalkin u is tikə lan, kəni nıpəhrıənıən itəmäh nəkotəhmen əhruahru e pıret vi əha. Tol lanəha mətəu-inu Krısto iətəm in nəti sipsip rəha lafet rəha Pasova, təmımis rəkis təhmen e sakrifais o noliən tərəh mın rəhatah. 8 Tol lanəha, pəh kotol lafet əha, mətəu kəsotoliən e is əuas, iətəm təhmen e noliən tərəh mın u nətəmımi kotolkeikei pık noliən kəm nətəmımi, mıne noliən tərəh mın rəfin. Mətəu pəh kotol lafet e pıret u is tikə lan, təhmen e noliən rəfin iətəm kotol nıpəhrıənıən motəhruahru.

9 İəmətəi rəkis nauəuə kəm təmah məmə nəsotan pətıən itəmäh nətəm kəutakləh e nıpətan. § 10 İəsəniəhuiən məmə nəsotaniən itəmäh nətəm kəsotəfakiən nati əpnəpın noliən rəhalah tol lanəha: ilah kəutakləh e nıpətan, ilah navərəs, ilah nakləh mın e neıuəiən, kəni ilah kəutəfaki kəm narmı nati mın. Nətəmımi tepət agın kotol lanu lan u rəueıu e nəhue nıftəni. Nəmə nəsotaniən itəmäh mın ilah, kəni nəkotəkeikei mohiet agın ikınu e nəhue nıftəni. 11 Mətəu nıpətı nauəuə iətəm iəmətəi kəm təmah məmə onəsotan pətıən itəmäh iətəmi kəti iətəm tətəni məmə in piatəmäh kəti, mətəu

---

‡ 5:6 Təhmen əmə nian kətətəi nati miəgəh kəti, nəmə kətərəreh kuənkamik lan, otol=pən mərəkin rəfin nəhuvegın. Təhmen əmə nəmə iəfaki kəti e nıməfaki tatol təfagə tərəh. Təfagə tərəh u tıpi rəfin nıməfaki. 5:6 Kəl 5:9 5:7 Aes 53:7; 1Pıtə 1:19 5:8 Dut 16:3 § 5:9 Nauəuə u Pol tətəghati lan e fes 9 tikə əha rəueıu. Pol təmətəi nauəuə kuvət kəni mahli=pən kəm nıməfaki Korən. Mətəu nauəuə əupən, mıne nauəuə iətəm tatol kisil lan kiakə u rəueıu. Nauəuə iətəm tatol keıu lan, in 1 Korən, kəni nauəuə iətəm tatol kuvət lan, inu 2 Korən.

in tətakläh e pətan, uə in tətavərəs, uə in tətəfaki kəm narmi nati mın, uə in tətəni rah nətəmimi, uə in tətəpis nian tepət, uə in tətakläh e neiuəiən. Sotoliən nati kəti itəmäh min ilah, nati əpnapın in nati əkəku əmə təhmen e nauən pətian.

12-13 Səniəmə in rəhak uə mine rəhatəmäh kəti uək məmə okotakil nətəmimi nətəm kəsotəfakiən. Uhgın otakil Nanihluə mın. Mətəu in uək rəhatəmäh məmə onəkotakil noliən rəha nətəmimi əpəha e niməfaki nətəm kautol təfagə e noliən mın u. Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Otahli pətigəm e nikitəmäh iətəm tatol noliən tərəh.”

6

Noliən rəha nakiliən itəmi

¹ Nian nəmə itəmäh kəti tatorgəhu ilau in kəti, tol naulisiən məmə otələs muvən kəm nətəmimi nətəm kəsotəfakiən məmə okotiuvi pətigəm ilau motakil rəhalau norgəhuiən. Mətəu nəkotəkeikei motos məhuvən kəm nəfaki mın. ² ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə nəfaki mın, ilah okotakil nətəmimi rəfin e nəhue niftəni?* ?Kəni nəmə itəmäh onəkotakil nətəmimi e nəhue niftəni, kəni təhro nikitəmäh təhti məmə nəsotəhmeniən o nakiliən rəhatəmäh norgəhuiən əlkələh mın? ³ ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə, kitah okotakil nagelo mın? !Kəni natim-nati mın rəha nəhue niftəni, ilah kotimətig əmə o nakiliən!

5:11 2Təs 3:6; Tait 3:10   **5:12-13** Dut 13:5; 17:7   * **6:2** E Japtə 5 kəutafin məmə ko kəsotakiliən nətəmimi ihluə e niməfaki, mətəu e fes u tətəni məmə kitah okotakil ilah. Nipətin u tənə məmə, RƏUEIU kitah okəsotakiliən nətəm ihluə e niməfaki, mətəu nian Kristo otuva mın, nian əha inəha, kitah okotakil ilah.   **6:2** Nəh 20:4

⁴ ?Kəni tol lanəha, nəmə nautorgəhu o nətəligiən mīn nəuvein, təhro nəutəhuvən o nətəm ihluə məmə okotakil norgəhuiən rəhatəmäh? İlah kəsotosiən nisiaiən rəha niməfaki. ⁵ İatəni lanəha məmə nəkotaulis lan. ?Təhro? ?İtəmah kəti tikə iətəm teinatig məmə in təhrun nələhuiən nəniən mīn əha? ⁶ !Mətəu kəpə! İtəmah piatəmäh mīn nəutorgəhu, kəni mautəhuvən o nətəm ihluə məmə ilah okotakil rəhatəmäh norgəhuiən mīn. Kəsi.

⁷ İtəmah nautəhuvən o iətəmi kəti məmə otakil rəhatəmäh norgəhuiən. İnu tətəgətun məmə nəmotəmkarəpən aɡin e suaru rəha Uhgın e nəmiəgəhiən rəhatəmäh. ?Təhro? Nəmə iətəmi kəti tatol tərəh kəm ik, təuvir məmə nəkalu əmə lan. Nəmə tətəiuə əmə lam mətakləh kəm ik, alu mīn əmə lan. ⁸ Mətəu kəpə. Nautol tərəh pik! İtəmah piatəmäh mīn əmə, mətəu itəmah aru nautol tərəh kəm təmah mīn, kəni mauteiuə e təmah mīn məutakləh kəm təmah mīn.

⁹ Sotətəligiən e neiuəiən. Nəkotəkeikei motəhrun məmə, nətəmi kautol nərahien, ko kəsəhuvəniən e Narməniɡiən Rəha Uhgın: ilah nətəm kəutakləh e pətan, mine nətəm kəutəfaki kəm narmi nati mīn, mine nəman nətəm kinotol rəkis marit kəutakləh e pətan, mine nəman nətəm kautit aru ilah mīn, ¹⁰ mine nakləh mīn, mine navərəs mīn, mine nətəm kəutapis e wain, mine nətəm kəutəghati rah e nərgi nətəmiimi, mine nətəm kəuteiuə məutakləh kəm nətəmiimi, ilah mīn u ko kəsəhuvəniən e Narməniɡiən Rəha Uhgın. ¹¹ Kəni itəmah nəuvein, nəmautol lanəha. Mətəu, Narmin Rəha Uhgın rəhatah təmafəl itəmah, mələhu kalin

itəmah məmə rəhan, mol itəmah nəkotəhruahru e nəhmtin e nərgi İərməniğ İesu Kristo.

*Noliən rəha nakləhiən
e pətan in təfagə tərah*

¹² Nətəmimi nəuvein kəutəni məmə, “Natimnati rəfin təuvir əmə məmə iəkol.” Mətəu, səniəmə ilah rəfin kotəhrun nasiruiən lak. Kəni, ko iəsegəhaniən məmə natimnati nəuvein okotarməniğ e rəhak nəmiəgəhiən. ¹³ Nətəmimi nəuvein kəutəni məmə, “Nauəniən mine nərfitəmi, kəmol o lau min,” inu kotəhrun nuniən nauəniən min rəfin. Mətəu nauəniən mine nərfitəmi, Uhgın otol naunun e lau pəti, konu, nati mil u səniəmə nati kəti. Kəni nati u in nipəhriəniən. Mətəu nəghatiən u səniəmə e nipətitəmi. Uhgın təməsoliən nipəti tah məmə kitah okotapili ənəpən kitah nəman uə nipətan min u səniəmə nəman mine nipətan min rəhatah. Nipətitah mine İərməniğ, ilau rəhalau min. Uhgın təmol nipətitah məmə okotisiai İərməniğ, kəni ko otəsoliən naunun e lah, təhmen e nauəniən mine nərfitəmi. ¹⁴ Kitah okohmis. Mətəu o nian kəti e rəhan nəsanəniən, Uhgın otosmiəgəh min itah e nimisiən mol vivi nipətitah. Kəni inu təhmen əhmen əmə məmə nian İərməniğ təmimis, Uhgın təmosmiəgəh in e nimisiən mol vivi nipətin.

¹⁵ ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə, nipətitah, ilah nəuəli-nəuəli nipəti Kristo? ?Kəni nikitəmah təhti məmə iəkəfən nipətik iətəm in kətiəh ilau Kristo, kəni mol kuol kətiəh ilau pətan rəha suaru? !Kəpə! Ko təsoliən lanəha. ¹⁶ Nipəhriəniən ağin məmə

iətəm tətən ilau pətan rəha suaru, ilau kətiəuva kətiəh əmə e nīpətin. Mətəu-inu nəghatīən rəha Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, “İlau okiəuva nīpətin kətiəh əmə.” ¹⁷ Mətəu iətəmimi iətəm tatol kətiəh ilau İərmənīg, tətəva kətiəh ilau min e narmīn. Kəni tol lanəha, nīpətin tatol kətiəh ilau İərmənīg Kristo məmə rəhan. Kəni tərāh agīn nəmə otos rəkis e Kristo məfən kəm pətan kəti rəha suaru.

¹⁸ Otagīm rəkis məhuvən isəu e nolīən rəha nītəu-pənīən nīpətan. Nolīən tərāh rəfīn iətəm iətəmi kəti tatol iətəm tol pīsīn e inu, in ihluə e nīpətin. Mətəu təfagə tərāh u, in tatol kəm nīpətin aru.†

¹⁹ Nəkotəkeikei motəhrun məmə nīpətitəmah in nati asoli, nīpətitəmah in nimə kəti rəha Uhgīn iətəm Narmīn Rəha Uhgīn tətətig ikīn, kəni Uhgīn təməfīnə Narmīn kəm təmah, mətətig e təmah. Kəni itəmah sənīəmə rəhatəmah aru u itəmah. ²⁰ Uhgīn təmətəou rəkis itəmah e nətəouiən iətəm nəhmtīn tiəkis. Tol lanəha, otīsiai Uhgīn e nolīən mīn rəha nīpətitəmah.

7

Nəghatīən o marit

¹ Rəueiu iəkəni=pīnə nənīən e nauəuə rəhatəmah iətəm nəmotətəi kəm iəu. Əuəh, in təuvir məmə iətəmimi kəti təsoliən marit. ² Mətəu nətəmimi tēpət nətəm kautohtəu=pən nīpətan. Tol lanəha, təuvir məmə iətəmimi otəkeikei mos aru rəhan pətan, kəni pətan tatos rəhan iərman kəni muol

---

6:16 Jen 2:24; Mat 19:5   **6:17** Jon 17:21-23; Rom 8:9-11   † **6:18** Təfagə tərāh u, in tatol kəm nīpətin aru mətəu-inu tinuva rəkis kətiəh ilau Kristo, tol məmə tatol təfagə e Kristo.   **6:20** 1Kor 7:23; 1Pitə 1:18-19

marit. ³ Nian kuol marit, iərman otəkeikei mətəpili ilau rəhan pətan nəmə pətan tolkeikei, kəni pətan otəkeikei mətəpili ilau rəhan iərman nəmə iərman tolkeikei. ⁴ Pətan təsarmənig aruiən e nıpətin, mətəu rəhan iərman tətarmənig lan. Kəni təhmen-əhmen əmə e iərman, in təsarmənig aruiən e nıpətin, mətəu rəhan pətan tətarmənig lan. ⁵ Təsəuviriən məmə pətan uə iərman təgin o nıpətin nəmə kəti tolkeikei. Mətəu nəmə ilau pəti kuegəhan məmə təuvir əmə okuəpəh napili pətiən nəmə kəti təni məmə otəfaki o nian nəuvein, kəni təuvir əmə. Mətəu okuəkeikei miəuva min kətiəh. Nəmə kəsuliən, kəni Setən oteh suaru o nəfən-əfəniən kəm lau. İatəni lanu mətəu-inu itəmah rəfin nəsotəskasikiən.

⁶ Nəghatiən əha məmə, “okuəpəh o nəfakiən o nian nəuvein,” iətəni məmə iətegəhan lan, mətəu iəsəniən məmə in lou kəti. ⁷ E rəhak nətəligiən, təuvir məmə nətəmimi rəfin okəsotoliən marit təhmen lak. Mətəu Uhgın tatol suaru pişin pişin min kəm tah kətiəh kətiəh, kəni tatol məmə nəuvein kautol marit, kəni nəuvein kəutan əmə.

Nətəm kəmotol marit mine pətəlimis min

⁸ Kəni iətəni kəm nətəm kəsotoliən marit mine pətəlimis min məmə, təuvir məmə kəutan əmə məmə iəu mine. ⁹ Mətəu nəmə tiəkis o lah nətəm kəsotoliən marit məmə okotaliuək e suaru əhruahru kəti, inəha kəsotapiliən e pətan uə iərman kəti, kəni təuvir məmə okotəkeikei motol marit pəh nikilah təsəhti pikiən ilau pətan uə iərman nian min rəfin.

Nətəm kəmotol marit kəsotəhapuiən

¹⁰ Itəmah nətəm nəmotol marit, iəkəni=pinə nəghatien u kəm təmah, səniəmə rəhak mətəu rəha İərməniğ məmə, pətan otəsəpəhiən rəhan iərman. ¹¹ Mətəu nəmə in otol, kəni təuvir məmə otəsitəu=pən minien suah kəti min, uə nəmə təhro, titəliğ=pən min əmə o rəhan iərman. Kəni iərman otəsəpəhiən rəhan pətan.

Nəmə ilau kəti təsəfakien

¹² Pəh iəkəni nəghatien kəti kəm təmah nətəm rəhatəmah nəman uə niətan kəsotəfakien. Inu rəhak əmə nəghatien, səniəmə rəha İərməniğ əhruahru. Nəmə itəmah kəti, rəhan pətan təsəfakien, mətəu tolkeikei məmə ilau kətuatig, iərman otəsəpəhiən. ¹³ Kəni nəmə itəmah kəti, rəhan iərman təsəfakien, mətəu tolkeikei məmə ilau okuatig, pətan otəsəpəhiən. ¹⁴ Otol lanəha mətəu-inu nian pətan kəti tətəfaki, kəni Uhgın tətələhu kalin min rəhan iərman məmə rəha Uhgın. Kəni nian iərman kəti tətəfaki, kəni Uhgın tətələhu kalin min rəhan pətan məmə rəha Uhgın. Nəmə təsoliən lanu, kəni rəhatəmah kəlkələh min, ilah rəha nəhue niftəni əmə, mətəu tol lanəha, Uhgın tətələhu kalin ilah məmə rəhan min, mətəu-inu təmələhu kalin rəkis tatə mine məmə.

¹⁵ Mətəu nəmə iətəmi təsəfakien tolkeikei məmə otəpəh rəhan pətan uə iərman iətəm tətəfaki, otegəhan əmə lan. İətəm tətəfaki, iərman uə pətan, Uhgın təsaskəlimien in e marit əha. Mətəu, Uhgın təmauin e tah məmə okotatig mətig e nəməlinuian. ¹⁶ Pətan, kəmə təhro Uhgın otosmiəgəh rəham iərman e nolien təuvir rəham. Kəni iərman, nəmə

təhro Uhgın otosmiəgəh rəham pətan e noliən təuvır rəham.

Otagiən əmə
o rəhatəmah nəmiəgəhiən

¹⁷ Mətəu in əmə u, nian Uhgın təmauin e təmah, nəmotatig e natigiən pişin pişin min iətəm İərməniğ təmələhu, kəni təuvır məmə nəkotatig əmə lan. Inu rəhak nəghatiən iətələhu kəm niməfaki min rəfin. ¹⁸ Nian Uhgın təmauin e suah kəti, nəmə kəməhgi=pən in, kəni otəsəhluaigian e nəhgi-pəniən iətəm kəmöl lan. Kəni nian Uhgın təmauin e suah kəti min, nəmə kəsəhgi-pəniən, kəni təuvır məmə təsalkutiən məmə okəhgi=pən. ¹⁹ In nati əpnapin əmə nəmə kəməhgi=pən suah kəti uə kəsəhgi-pəniən. Nati keikei məmə kitah ko-tohtəu=pən əmə nəghatiən min rəha Uhgın. ²⁰ Nian Uhgın təmauin e təmah, nəmotatig e natigiən pişin pişin min, kəni təuvır məmə nəkotatig əmə e lah.

²¹ ?Nian Uhgın təmauin lam, ik slef əmə kəti? Nikim təsəhti pikiən, (mətəu nəmə nəkəhrun nitəu-pəniən suaru iətəm kəmitis slef min lan, itəu=pən əmə.) ²² Tol lanəha mətəu-inu iətəmi u slef əmə nian İərməniğ təmauin lan, in iətəmi rəha İərməniğ iətəm kəmitis rəkis. Kəni təhmen-əhmen əmə, iətəmi səniəmə slef kəti nian İərməniğ təmauin lan, in slef rəha Krısto. ²³ Uhgın təmətəou rəkis itəmah e nətəouiən iətəm nəhmtin tiəkis. Sotoliən məmə itəmah nəkəhuva slef min rəha nətəmimi. ²⁴ Piak min mine nəuvinik min, nian Uhgın təmauin e təmah, nəmotatig e natigiən pişin pişin min, kəni təuvır məmə nəkotatig əmə e lah itəmah Uhgın.

Nətəm vi nətəm nəsotol əhanəhiən marit

²⁵ Inu nəghatiən kəti rəhatəmah nətəm vi nətəm nəsotol əhanəhiən marit. İəsos əhruahruian nəghatiən kəti o İərməniğ, mətəu iəkəni əmə rəhak nətəliğian. Mətəu itəmah nəkotəhrun məmə rəhak nəghatiən in nıpəhriəniən, mətəu-inu İərməniğ təmasəkəhruin iəu. ²⁶ Mətəu-inu nərahian asoli u rəueiu iətəm nəutatig lan,* rəhak nətəliğian tol lanu lan məmə, nəkotatig əmə lanu lan məmə nəutatig lan u rəueiu. ²⁷ ?Təhro? ?Nəmol marit? Səsalian e suaru o nəpəhiən rəham pətan. ?Təhro? ?Nəsolian marit? Səsalian o nosian rəham kəti pətan. ²⁸ Mətəu nəmə natol marit, inu səniəmə təfagə tərəh. Kəni nəmə pətan vi tatol marit, in təsolian təfagə tərəh. Mətəu nətəm kəmotol marit, okotatig e nərahian tepət e rəhalah natigian, kəni iəkolkeikei məmə nəəhuvəniən e nərahian mın əha.

²⁹ Piak mın mine nəuvinik mın, inu nıpəti nəghatiən rəhak. Natigian rəha nətəmimi e nəhue niftəni in tinəkuəkır əmə. Kəni rəueiu mine matuvən, nətəm kəmotol marit, təuvir məmə okəsotətəliğ pikiən e nolian rəha marit rəhalah. ³⁰ Nəmə iətəmi kəti tətəsək, uə tətəgiən, uə tatos nəhmti nati kəti, kəni təuvir məmə otəsegəhaniən məmə rəhan nasəkiən, uə nagiəniən, uə rəhan nati vi otəriəuəh e rəhan nətəliğian. ³¹ Kəni təuvir məmə nətəmimi nətəm kautol bisnis e nəhue niftəni, ilah okotətəliğ lan məmə rəhalah bisnis in nati əpnəpın əmə, mətəu-inu nəhue niftəni mine nəuviriən rəhan mine nolian mın rəhan otəpanikə.

---

* **7:26** E nian əha, kəpmən rəha Rom tatol tərəh e nətəm kəutəfaki.
7:31 1Jon 2:17

³² Iəkolkeikei məmə nikitəmah təsähti pikian nati kəti rəha nəhue niftəni u. Tol lanəha, nəmə iətəmi kəti təsoliən marit, nikin tətəhti pik uək rəha Iərmənig məmə təhro lanu mol Iərmənig nikin tagiən o uək iətəm in tatol. ³³ Mətəu iətəm təmol marit, nikin təhti pik əmə natimnati rəha nəhue niftəni məmə otəhro lanu mol niki rəhan pətan tagiən, ³⁴ kəni rəhan nətəligiən tatuvən o nati keiu, rəhan pətan mine uək rəha Iərmənig. Kəni pətan iətəm təsoliən marit, uə pətan mitə, nikin tətəhti pik uək rəha Iərmənig məmə təhro lanu in otətuakəm o Iərmənig e nipətin mine narmın. Mətəu pətan iətəm təmol marit, in tətətəlig pik əmə o natimnati rəha nəhue niftəni məmə otəhro lanu mol rəhan iərman nikin tagiən.

³⁵ Iətəni=pinə nəghatiən min u o nəuviriən aru əmə rəhatəmah, səniəmə iətəniəhu itəmah, mətəu məmə nəkotohtəu=pən suaru rəha nəmiəgəhiən iətəm təhruahru, kəni nikitəmah tətəhti pik uək rəha Iərmənig.

³⁶ Mətəu e nikalin rəha iərman vi kəti mine pətan vi kəti. Nəmə tol lanu lan məmə, kinəniəkis məmə ilau okuol marit. Uərisig, kəni iərman təni məmə okuəpəh pipim. Mətəu rəueiu, nikin təhti məmə təsoliən noliən əhruahru e pətan əha, kəni iərman nikin təhti məmə təkeikei mol-tə marit e pətan əha, kəni təuvir məmə, in təhrun noliən. In təsoliən tafagə tərəh, mətəu təuvir məmə in otol marit.

³⁷ Kəni e nikalin kəti min e rəha inu. Nəmə keiu min lanəha kuolkeikei məmə okuol marit. Mətəu iərman nikin tinəhti rəkis məmə okuəpəh marit. Kəni nati kəti tikə məmə otəkeikei kəm in məmə otol marit. Kəni iərman in tətərmənig vivi e nikin. Kəni nəmə nikin tinəhti rəkis məmə otəsoliən marit

e pətan əha, kəni iətəmi əha, in mīn tatol noliən əhruahru. ³⁸ Tol lanəha, iərman iətəm tatol marit e pətan vi, in tatol əhruahru, mətəu iərman iətəm təsoliən marit, in tatol təuvir mapirəkis agin.

Pətalimis mīn kotəhrun noliən marit

³⁹ Pətan otəkeikei mətətig ilau rəhan iərman e nian rəfin, mətəu nəmə rəhan iərman timis, in təhrun noliən marit e suah kəti mīn iətəm in tolkeikei, mətəu nati kətiəh əmə, in təkeikei mol marit e iərman kəti iətəm tətəfaki kəm Uhgīn.

⁴⁰ Mətəu e rəhak nətəligiən, nəmə in tətətig əmə lanəha məsoliən marit, kəni nīkin otagiən tapirəkis nəmə in tatol marit. Kəni nīkik təhti məmə Narmīn Rəha Uhgīn tətətig mīn lak məfa nəghatiən u kəm iəu.

8

Nauəniən iətəm katol sakrifais lan kəm narmi nati mīn

¹ Kəni rəueiu, iəkəghati e nauəniən mīn iətəm katol=pən sakrifais lan kəm narmi nati mīn. Kitah kotəhrun nəghatiən rəha nətəmimi nəuvein məmə, “Kitah rəfin kautos nəhruniən.” Mətəu “nəhruniən” in nati kəti iətəm iətəmi kəti tətəfəri ohni, mətəu nolkeikeiən tatuvləkīn iətəmimi.

² Nəmə iətəmi kəti nīkin təhti məmə in təhrun pik nati, mətəu in təsəhrun əhanəhiən natimnati iətəm in otəkeikei məhrun. ³ Mətəu iətəmimi iətəm tolkeikei Uhgīn, Uhgīn təhrun in mīsiaiən in.

⁴ ?Kəni tol lanəha, təhro e nauəniən mīn iətəm katol=pən sakrifais lan kəm narmi nati mīn? Nipəhrīəniən, kitah kəutəhrun məmə narmi nati

in nati əpnapın əmə kəti e nəhue niftəni, kəni uhgın əlkələh mın kohkə, mətəu Uhgın kətiəh əmə. ⁵ Kətəni məmə, “uhgın əlkələh” mın mine “iərməniğ əlkələh” mın tepət əha ikin, kəni nıpəhriəniən nətəmimi nəuvein kautəfaki kəm lah. Mətəu nati əpnapın nəmə uhgın əlkələh mın əha ikin, əpəha e neai uə əpəha ləhtəni e nəhue niftəni, ⁶ o kitah, Uhgın kətiəh əmə pəhriən, Tatə Uhgın. Natimnati rəfin təmsipən lan, kəni təməfa nəmiəgəhiən kəm tah məmə kitah okotol nəuiən. Kəni İərməniğ kətiəh əmə, İesu Kristo, kəni Uhgın təmol natimnati rəfin ağin e Kristo, kəni e Kristo kitah kautəmiəgəh.

⁷ Mətəu səniəmə nətəmimi rəfin kotəhrun nəghatiən u, kəni nətəmimi nəuvein, nıkilah təhti məmə narmı nati kəutəmiəgəh pəhriən kəni ilah nati ağin mın. Aupən, nətəmimi nəuvein kəmotəfaki kəm narmı nati mın nian rəfin. Kəni tol lanəha, rəueiu, nian kautun nəhuveği nati iətəm kəmol sakrifais lan kəm narmı nati, nıkilah təhti məmə kəutəfaki kəm uhgın əlkələh mın pəhriən. Kəni ilah kautətəu məmə kautol təfagə tərəh mətəu-inu nətəliğin rəhalah təsəskasikiən təhmen məmə natimnati mın u ilah nati əpnapın əmə. ⁸ Mətəu nauəniən təsoliən itah kəutəhuva iuəkır o Uhgın. Nəmə kəsotuniən nəhuveği nati əha, uə kotun nəhuveği nati əha, nətəliğin rəha Uhgın o tah in təhmen əmə.

⁹ Təuvir əmə, nəkotəhrun nıtəu-pəniən suaru iətəm nəkotolkeiki, mətəu nəutətəu itəmah. Sotoliən nati kəti iətəm nəkotolkeiki mətəu nati u otol məmə piatəmah kəti uə nəuvnitəmah kəti u nətəliğin rəhan təsəskasikiən təhmen, otəmei e

rəhan nəmiəgəhiən. ¹⁰ İətəni lanu mətəu-inu nəmə iətəmi kəti iətəm nətəligiən rəhan təsəskasikiən təhmen, in tateh itəmah nətəm nəutəni məmə nəutos “nəhruniən” əha məmə narmı nati mın kəsotəmiəgəhiən, kəni nautəhuvən e nimə rəha narmı nati mın məmə nəutəuən, kəni təhro? Tol lanəha rəhatəmah noliən otiuvi=pən rəhan nətəligiən, kəni in mın otuvən mun nəhuvegi nati iətəm kəmol sakrifais lan kəm narmı nati mın, kəni in tatol təfagə tərəh kəti mətəu-inu nikiən təhti məmə noliən əha tətəgətun məmə in tətəfaki kəm narmı nati matol in tamikmik e nəhmti Uhgın. ¹¹ Kəni nəhruniən iətəm nikitəmah təhti məmə nautos, in tətərəkin iətəm nətəligiən rəhan təsəskasikiən təhmen. Mətəu in piatah kəti iətəm Kristo təmimis ohni.

¹² Nian nautol noliən tərəh kəm itəmah kəti e noliən əha, mautərəkin nətəligiən rəhan u təsəskasikiən təhmen, kəni nautol təfagə tərəh e Kristo. ¹³ Tol lanəha, nəmə nati kəti əmə iətəm iatun tol piak tətəmei e rəhan nəmiəgəhiən, kəni təuvir məmə iəsun minian nəhuvegi nati nian kəti mın məmə otəsəmeiən e rəhan nəmiəgəhiən.

9

Pol təmuhalpın nəghatiən iətəm kətəni lan.

¹ Nikitəmah təhti məmə iəkəhrun noliən nati nak iətəm iəkolkeikei, uə kəpə? !Əuəh! İəu aposil kəti, uə kəpə? !Əuəh! ?İəmeruh İesu İərməniğ rəhatah e nəhmtək, uə kəpə? !Əuəh! ?İtəmah u nəua rəhak uək e İərməniğ, uə kəpə? !Əuəh!

² Nətəmimi nəuvein kəutəni məmə səniəmə iəu aposil, mətəu nıpəhriənien, itəmah nəsotəhrunien nənien lanəha, mətəu-inu nəmiəgəhien rəhatəmah e İərməniğ tətəgətun məmə iəu aposil kəti.

³ İəkuhalpın nəghatien rəha nətəmimi nəuvein nətəm kəutəni məmə iəu səniəmə aposil kəti. Kəutəni lanəha mətəu-inu e rəhalah neruhien, iəsolien noliən rəha aposil kəti, inəha itimah iəsotətapuəhien o nati kəti o təmah məmə inəha aposil mın nəuvein kautol. ⁴ ?Təhruahru məmə itimah aposil mın oiəkotətapuəh o təmah o nauəniən mine nəmniəniən, uə kəpə? Əuəh, itəmah nəkotəhrun. !Mətəu iəu iəməsolien! ⁵ Aposil mın nəuvein, mine pia İərməniğ mın, mine Pitə,* rəhalah nıpətan nətəm kəutəfaki kautəhuərisiğ e lah nian ilah kəutaliuək mautol uək rəha İərməniğ. ?In təhruahru məmə kitah kotol təhmen-əhmen əmə, uə kəpə? Əuəh, itəmah nəkotəhrun. !Mətəu iəu iəməsolien! ⁶ ?Uə nikitəmah təhti məmə iəu əmə mine Panəpəs, itımlau pisin əmə iəkuəkeikei muol aru uək o nauəniən rəhatımlau?

⁷ Otətəliğ-to, tol lanəha. Pəh tatol uək rəha soldia kəni məsosien nətəouiən lan? ?Uə, pəh tətəsum məsunien nauəniən lan? ?Uə, pəh tətaugiın nati miəgəh mın məsunien kəti mine?

⁸ ?Nikitəmah təhti məmə natimnati mın iətəm iətəghati lan, kautsiəpən əmə e nətəliəniən rəha nətəmimi? !Kəpə! Lou tətəni nati kətiəh əmə.

⁹ Kəmətəi e Lou rəha Mosis məmə, “Nian nəkotasıəiğ kau məhuva məmə otol uək meuiəueiğ e wit,

---

9:2 2Kor 3:2-3   **9:4** Luk 10:8   * **9:5** Nəghatien Kris əhruahru tətəni məmə, “Kefəs” u nərgin kəti mın rəha Pitə, kəni ikin pisin mın e Niutestimin kətauin e Pitə məmə “Kefəs.”

sotalisiən nohlin. Pəh ton niṗiṗiṗiṗi wit nəuvein.”†
 ?Təhro? ?Niki Uhgın tətəhti əmə kau min, ¹⁰ uə
 nikin tətəhti min itah? Əuəh, kəməfa lou u
 o rəhatah nəuviriən, mətəu-inu nətəmimi nətəm
 kəutaupən mautərfei nati e nasumiən, mine nətəm
 kautəhuərisig mautəulək ikin, ilah rəfin nətəligiən
 rəhalah kətiəh əmə məmə okotos pəti nauəniən e
 nasumiən u.

¹¹ E uək min rəhatimah, təhmen əmə məmə
 iəmotasum kəti məmə itəmah nəkotauən ikin,
 inu nauəniən rəha narmitəmah. ?Kəni təhro,
 tiəkis o təmah məmə nəkotəfa nauəniən kəti
 rəha niṗətən kəm timah? ¹² Nətəṗisin nəuvein
 kotəhrun nətəpuəhiən o nauəniən o təmah, kəni in
 təhruahru əmə, mətəu ilah kautol uək rəha Uhgın.
 ?Kəni təhro e timah? !Nətəpuəhiən rəhatimah in
 təhruahru aḡin!

Itimah iəsotolkeikeiən məmə oiəkotol nati
 kəti məmə otəhtul pəsīg e nanusiən təuvir rəha
 Kristo, tol lanəha iəsotətapuəhiən itəmah o nati
 kəti, nati əpnəṗin itimah iəkotəhrun nolien.
 Tol lanəha, itimah iəmotos pək nərahien, mətəu
 iəməsotətapuəhiən itəmah o nati kəti mətəu-inu
 iəsotolkeikeiən məmə iəkotəhtul pəsīg e nanusiən
 təuvir rəha Kristo. ¹³ ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə,
 nətəmimi nətəm kautol uək e Nimə Rəha Uhgın,
 kautos niḡlah ikin nauəniən? Kəni nətəmimi
 nətəm kautol uək e oltə, ikin katol sakrifais ikin,
 kautos niḡlah ikin nauəniən. ¹⁴ E suaru kətiəh
 əmə, İərməniḡ təməni əskasik məmə, nətəmimi

† **9:9** “wit” – Afın-to e tiksınəri. **9:9** Dut 25:4; 1Tim 5:18 **9:10**
 2Tim 2:6 **9:11** Rom 15:27 **9:12** Uək 20:34; 2Kor 11:9 **9:13**
 Dut 18:1-3

nətəm kəutəni pətīgəm nanusiən təuvır, rəhalah natimnati o natīgən otəkeikei misipən ikin.

¹⁵ Mətəu iəsətapuəhiən kəm təmah o nati nak iətəm təhruahru əmə kəni iəkəhrun nətəpuəhiən. Kəni iəməsəteiən nauəuə u məmə itəmah nəkotol natimnati mın əha nəuvein kəm iəu. İətəfəri nəuветin məmə iətəni pətīgəm nanusiən təuvır kəsətəouiən iəu lan. Kəni iəsəlkeikei aginiən məmə iəkıtəu=pən suaru pisin. ! Nımisiən in təuvır tapirəkis suaru pisin!

¹⁶ Mətəu iəsəfəriən iəu məmə iətəni pətīgəm nanusiən təuvır mətəu-inu, iəkəkeikei məni pətīgəm. ! Kəsi, nərahien asoli otuva ohniəu nəmə iəsəni pətīgəmiən nanusiən təuvır! ¹⁷ Nəmə iətəni pətīgəm nəghatien rəha Uhgın mətəu-inu iəkolkeikei mol lanu lan, kəni təhruahru məmə iəkos nətəouiən lan. Mətəu in Uhgın əmə iətəm təmitəpın iəu məmə iəkol uək u, kəni tol lanəha, iəkəkeikei mol nati əpnəpın katətəou iəu uə kəpə. ¹⁸ ?Kəni rəhak nətəouiən in nati nak? In əmə u, məmə nian iəkəni pətīgəm nanusiən təuvır, rəhak nətəouiən tikə. Kəni tol lanəha iəsətapuəhiən o nati kəti, nati əpnəpın in təhruahru məmə iəkol.

¹⁹ Suah kəti təsarməniğien lak, mətəu iəu iəmosiahu aru iəu məmə iəu slef əmə rəha nətəmimi rəfin. İatol lanu məmə iəkiuvi=pa tepət kəhuva o Kristo. ²⁰ Nian iəmətan itimah nətəm Isrel nətəm kəutohtəu=pən Lou, iəmuva məhmen e nətəm Isrel məmə iəkiuvi=pa ilah kəhuva o Kristo. Kəni nati əpnəpın Lou təsarməniğien lak, nian iəmətan itimah nətəm kəutohtəu=pən Lou, inəha nətəm Isrel, kəni iəmuva məhmen e lah, məmə

iəkiuvi=pa ilah kəhuva o Krısto. ²¹ Nian iəmətan itimah Nanihluə mın nətəm kəsotohtəu-pəniən Lou, iəmuva məhmen e lah. (Mətəu iəsərakian Lou rəha Uhgın, kəpə. Lou rəha Krısto tətarməniğ lak.) Iəmol lanəha məmə iəkiuvi=pa ilah kəhuva o Krısto. ²² Nian iəmətan itimah nətəm rəhalah nəhatətəiən təsəskasikiən, iəmuva məhmen e lah məmə iəkiuvi=pa ilah kəhuva o Krısto. Iəmuva məhmen e nətəmimi rəfin məmə e noliən mın rəfin iəkiuvi=pa nəuvein kəhuva o Krısto. ²³ İatol lanəha o nanusiən təuvır məmə iəu mın iəkos natimnati təuvır mın rəhan.‡

²⁴ ? Nəkotəhrun uə kəpə məmə, e naiuiən, nətəmimi rəfin kəutaiu, mətəu kətiəh əmə tatol win? Kəni təuvır məmə nəkotaiu e noliən rəha naiuiən iətəm nəutalkut pık məmə onəkotol win. ²⁵ Nətəmimi nətəm kotolkeikei məmə kəhuvən e naiuiən, kotətuakəm əskasik o rəhalah naiuiən. Kautol məmə okotol win e nati kəti iətəm otəpanikə, mətəu kitah kautol məmə kitah okotol win e nati kəti iətəm tətətiğ itulin. ²⁶ Tol lanəha, təhmen e naiuiən, iəsaiu əpnəpiniən, kəni təhmen e boksıg, iəsətəhrə-pəniən təhmen e iətəm təhtəhti nimagəuagəu. ²⁷ !Kəpə! İətətuakəm əskasik o nıpətik məmə otuva rəhak slef. İatol lanəha məmə, nian iəməni pətigəm nanusiən təuvır kəm nətəmimi tepət rəkis məmə ilah okəhuva e naiuiən əha, kəni iəu iəsuvaiən məhmen e iətəmimi iətəm təmatgəhli lou rəha naiuiən kəni kəraki lan e naiuiən.

9:20 Uək 21:20-26   **9:22** 2Kor 11:29   ‡ **9:23** Pol tətəni mın məmə nikin tagiən məmə in otəni pətigəm nanusiən təuvır nati əpnəpın kəsətəouiən in lan.   **9:25** Fil 3:14; 2Tim 2:4-5; 4:7-8
9:27 Rom 8:13; 13:14

10

*Pol tāmāni pātīgām
noliān rāha nātām Isrel aupān*

¹ Piak mīn mīne nāuvīnik mīn, iākolkeikei māmā nākotāhrun māmā nīan tīpitīmāh mīn kāmohiet Ijīp, ilah rāfin nāpuā tāmātahgāl pāsīg e lah, kēni ilah rāfin kāmāhuvān=pān itāhi u kētāni māmā Nītāhi Ūrarāuv. ² Kēni e nāpuā mīne nītāhi, Uhgīn tāmōl bāptais e lah rāfin māmā okāhuva nātāmimi rāha Mōsis. ³ Kēni ilah rāfin kāmōtun nauāniān kētīāh āmā iātām tāmšipān e Narmīn Rāha Uhgīn, ⁴ kēni mōtāmnīm nāhu kētīāh āmā iātām tāmšipān e Narmīn Rāha Uhgīn, mātāu-inu kāmōtāmnīm nāhu e kēpiel iātām tāmšipān e Narmīn Rāha Uhgīn iātām tāmōtan ilah mīn, kēni kēpiel āha in Krīsto.* ⁵ Nati āpnāpīn ilah kāmōtol lanāha, mātāu Uhgīn nīkin tāmāsāgiāniān o lah tēpāt nāuvētīn, kēni ilah tēpāt kāmōhmīs āpāha ikin pīsīn pīsīn mīn tēpiā-māpiā ikin.

⁶ Kēni Uhgīn tāmōl natīmīnati mīn āha māmā ilah nāmētāiān mīn māmā otāhgi-pāri nīkitāh mōtāgātun itāh, kēni kitāh okāsōtoliān nītāi lah mōtālāhu=pān rāhatah nātāligiān e noliān tārāh mīn tāhmen e natīmīnati iātām kāmōtol aupān. ⁷ Sotohtāu-pāniān noliān rāha nāfakiān kām narmi nati mīn tāhmen e lah nāuvein kāmōtol aupān. Nauāuā Rāha Uhgīn tātāni māmā, “Nātāmimi kāmōtāharāg māmā okōtāuān mōtāmnīm, kēni

---

10:1 Eks 13:21-22; 14:22   **10:3** Jon 6:31; Eks 16:4,35   **10:4**
Eks 17:6; Nam 20:11   * **10:4** “Kēpiel” u, kāsafiniān e Oltestimīn.
Nātāligiān u tāmīet e nāghatiān mīn rāha nātām Isrel.   **10:5** Nam
14:29-30   **10:6** Nam 11:4,34; 1Kor 10:11

motəhtul məmə okotol danis u tiuvi=pən ilah tərəh ikin.” ⁸ Tərəh məmə kitah okotit oneuən nıpətan təhmen e lah nəuvein kəmautol aupən, kəni ilah rəfin tuenti-tri-tausin kəmoħmıs e nian kətiəh əmə. ⁹ Tərəh məmə kitah okotol natimnati iətəm otiuvi niəməha rəha İərmənig† təhmen e lah nəuvein kəmautol aupən, kəni sineik tus ilah kohmıs. ¹⁰ Tərəh məmə nəkotəni nıkalı Uhgın təhmen e lah nəuvein kəmautol aupən, kəni agelo rəha nımisiən tohamu ilah.

¹¹ Kəni Uhgın təmol natimnati mın əha məmə okəhuva e nəmiəgəhiən rəhalah, məmə ilah nəmtətiən mın, kəni kəmətei ilah məmə okotəhgi-pəri nıkitah motəgətun itah, nətəm kəutatig rəueiu məmə naunun nian tətuvə iuəkır. ¹² Kəni nəmə nıkitəmah təhti məmə nəutəhtul əskasık, autətəu vivi itəmah, mətəu-inu itəmah mın nəkotəhrun nəmeiən e nolıən tərəh mın əha. ¹³ Nəfeifeiən iətəm tətuvə e nəmiəgəhiən rəhatəmah təhmen əmə e iətəm katol lan e nətəmimi rəfin. Mətəu nian rəfin, kitah kotəhrun nəhatətəiən e Uhgın, kəni otəsegəhaniən e nəfeifeiən otuvə e nəmiəgəhiən rəhatəmah məmə in təskasık mapirəkis nəsanəniən rəhatəmah. Mətəu nian nəfeifeiən tətuvə e nəmiəgəhiən rəhatəmah, Uhgın otol suaru kəti məmə onəkotəhrun nosiən nəhtuliən rəhatəmah, məmə nati əha otəsiuvi-pəniən itəmah e nərahıən.

Narmi nati mın mine nəfaki mın

10:7 Eks 32:4,6,19   **10:8** Nam 25:1-9   † **10:9** Tətəghati e nolıən rəha nətəmimi nətəm kautol nolıən tərəh kəti, nati ənpəpin ilah kotəhrun məmə Uhgın təməni məmə nolıən əha in nolıən tərəh kəti.   **10:9** Eks 17:2; Nam 21:5,6   **10:10** Nam 16:41-50; 17:5,10

14 Tol lanəha rəhak mın, otagım rəkis e noliən rəha nəfakiən kəm narmi nati mın. 15 Itəmah nəkotəni məmə nəkoteinatig, kəni otakil aru nəghatien rəhak məmə in təuvir uə tərəh. 16 Nian kitah kotauən e Nauəniən Rəha Nəmtətien Rəha Iesu, kəni motəni kəm Uhgın məmə nikitah tagiən o nəmnimien, kəni məutəmnim nəmnimien əha, təhmen məmə kitah kəutəhuva mautil kətiəh kitah Kristo e niran. ?Iətəni pəhriən, uə kəpə? Kəni nian kitah kautun pıret iətəm kəməmaris kəuəri, kitah kəutəhuva kətiəh kitah Kristo. ?Iətəni pəhriən, uə kəpə? 17 Kitah u nətəmimi tepət, mətəu kotəhmen e nıpətın kətiəh əmə, mətəu-inu pıret kətiəh əmə, kəni kitah rəfin kautun əmə pıret əha.

18 Nikitəmah tətəhti noliən rəha nətəm Isrel. Nian iətəm tatol sakrifais kəm Uhgın, kəni nətəmimi nəuvein kautun nəhuvegi nati iətəm kəmol sakrifais lan, təhmen əmə məmə ilah rəfin kəməhuva kətiəh ilah Uhgın e sakrifais əha. ?Inu nıpəhriənien, uə kəpə? Əuəh, in nıpəhriənien.

19 ?Nıpəti nəghatien mın rəhak nak? ?Təhro? ?Iətəni məmə nəhuvegi nati iətəm katol sakrifais lan kəm narmi nati mın in nati agın kəti, uə nati əpnapın əmə? İlah nati əpnapın əmə. ?Uə təhro? ?Iətəni məmə narmi nati mın, ilah nati agın mın nəuvein, uə ilah nati əpnapın əmə? İlah nati əpnapın əmə. 20 Mətəu iətəni məmə nian nətəmimi kautol sakrifais kəm narmi nati mın, kautol kəm iərmis mın, kəni nati u in nati kəti, kəni kəsotolien kəm Uhgın. Kəni iəsolkeikeien məmə nəkəhuva kətiəh itəmah iərmis mın. 21 Itəmah

onəsəhuvəniən motos p̄iret mine wain e Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha İesu, kəni motatig məhuvən m̄in e niməfaki rəha narmi nati m̄in motun sakrifais mine motəmnim wain rəha iərmis m̄in itəmah nətəm kəutəfaki lan. ²² ?Təhro? ?Nautol məmə İərməniḡ otəməki e təmah təhmen e nətəm Isrel? ?Nikitəmah təhti məmə nəsanəniən rəhatah tēpət mapirəkis rəha Uhḡin?

²³ Itəmah nəutəni məmə, “Təuvir əmə məmə iəkol natimnati rəfin iətəm iəkolkeikei.” Mətəu iəu iəkəni məmə, səniəmə natimnati m̄in rəfin kəutasiru e təmah motasiru e nəmiəḡəhiən rəhatəmah. ²⁴ Təsəuviriən məmə itəmah kəti tətəsal aru e rəhan nəuviriən, mətəu təkeikei mətəsal m̄in e nəuviriən rəha nətəmimi m̄in nəuvein.

²⁵ Kəni təuvir əmə. Otun əmə nəhuveḡi nati m̄in rəfin iətəm katos e makit, kəni məsətətapuəhiən e nəḡhatien lan məmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nati m̄in, uə kəpə. Kəni nikitəmah təsəhti p̄ikiən. ²⁶ Noliən əha təuvir əmə mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhḡin tətəni məmə, “Niftəni mine natimnati rəfin əha ikin ilah rəha İərməniḡ.”

²⁷ Kəni nəmə iətəm təsəfakiən kəti tətəpuəh ik məmə nəkuvən e rəhan nimə muauən, kəni n̄ikim tagiən məmə onəkuvən, un əmə nauəniən nak iətəm tətəfinə, məsətətapuəhiən məmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nati m̄in uə kəpə. N̄ikim təsəhti p̄ikiən. ²⁸ Mətəu nəmə kəti təni=p̄inə kəm ik məmə, “Kəmol sakrifais e nəhuveḡi nati u kəm narmi nati m̄in,” kəni təuvir məmə nəsunien. N̄ikim otətəhti iətəmi u mətəu-inu e rəhan nətəliḡiən təmol, kəni

nəsuniən. ²⁹ Səniəmə nati tərəh kəti ohnik, mətəu in nati tərəh e nətəligiən əmə rəhan. ?Mətəu təhro nətəligiən rəha iətəmi kəti mın otakil rəhak noliən iətəm iəkolkeikei məmə iəkol, kəni mahtipəsığ lak məmə iəsoliən nati kəti? ³⁰ ?Nəmə iətəni kəm Uhgın məmə nıkkik tagiən o nauəniən, təhro okəni rah iəu e nati kəti iətəm iəməni rəkis kəm Uhgın məmə nıkkik tətəgiən ohni?

³¹ Nəukəti nəghatiən rəfin əha tol lanəha, nati nak iətəm onəkol, uə nəkauən, uə nəkəmnim, nəkəkeikei mol ilah rəfin e noliən iətəm otləfəri nərgi Uhgın lan. ³² Soliən məmə iətəmi kəti təmei e rəhan nəmiəgəhiən, nəmə in nəuaniləuis rəha Isrel, uə Ianihluə, uə iətəmi kəti e niməfaki rəha Uhgın. ³³ Otol noliən əha təhmen e noliən rəhak iətəm iətalkut məmə iəkol niki nətəmimi rəfin kotəgiən e noliən mın rəfin. İatol lanəha mətəu-inu iəsəsal aruiən e rəhak nəuviriən, mətəu rəha nətəmimi tepət, məmə Uhgın otosmiəgəh ilah.

11

¹ Otisikəuvın iəu təhmen məmə iəu iatisikəuvın Kristo.

Noliən rəha nəfakiən

² İətəni-vivi itəmah mətəu-inu nikitəmah tətəhti iəu e natimnati rəfin iətəm iəmol kəni məgətun, kəni nəutaskəlim nəgətuniən mın təhmen əmə məmə iəməgətun itəmah lan.

³ Mətəu iəkolkeikei məmə itəmah rəfin nəkotəhrun məmə rəhn-kapə pətan in rəhan iərman iətəm tarməniğ lan, rəhn-kapə nəman

rəfin in Kristo iətəm tarmənig e lah, kəni rəhn-kapə Kristo in Uhgın iətəm tarmənig lan. ⁴ İərman kəti tatol aulis Kristo nəmə tətəhtərain rəhn-kapə nian in tətəghati kəm Uhgın e nəfakiən uə tətəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgın təməfən kəm in. ⁵ Mətəu pətan tatol aulis rəhan iərman nəmə təsəhtərainiən rəhn-kapə nian in tətəghati kəm Uhgın e nəfakiən uə tətəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgın təməfən kəm in. Noliən əha təhmen əmə məmə təmaki rəhn-kapə.* ⁶ !Nəmə pətan kəti təsolkeikeiən məmə otəhtərain rəhn-kapə lanəha, təuvir məmə otətəi əmə nəuanun! Mətəu nəmə in tətəulis o nəteiən nəuanun, uə nakien rəhn-kapə, kəni təuvir məmə otəhtərain rəhn-kapə. ⁷ Təuvir məmə iərman kəti təsəhtərainiən rəhn-kapə mətəu-inu nian Uhgın təmol iətəmimi, iətəmimi təmos narmı Uhgın, kəni matol pətigəm nəuviriən rəha Uhgın; mətəu pətan tatol pətigəm nəuviriən rəha iərman rəhan.

⁸ Tol lanəha mətəu-inu iərman təsisipəniən e pətan, mətəu pətan təmsipən e iərman, ⁹ kəni Uhgın təməsolian iərman məmə in iasiru rəha pətan, mətəu təmol pətan məmə in iasiru rəha iərman. ¹⁰ Tol lanəha, pətan otəkeikei məhtərain rəhn-kapə iətəm tətəgətun məmə tatisiai rəhan iərman mətəu-inu nagelo mın kauteruh.

¹¹ Mətəu kitah u kəməhuya kətiəh kitah İərmənig, pətan otəsətig aru əməiən e iərman, kəni

---

11:3 Jen 3:16; Efəs 5:23

* **11:5** Nəmə pətan kəti təmaki rəhn-kapə, in nati kəti rəha naulisiən. Nətəmimi nəuvein kəutəni məmə in nəmtətiən kəti məmə katol nalpiniən kəti kəm in, kəni nətəmimi nəuvein kəutəni məmə in nəmtətiən kəti məmə in pətan rəha nəfəriən. **11:7** Jen 1:26-27 **11:9** Jen 2:18-23

iərman mìn otəsatiğ aru əməiən e pətan, ¹² mətəu-inu pətan təmsipən e iərman, kəni təhmen mìn əmə, pətan təmələs iərman. Mətəu natimnati rəfin kəutsipən e Uhgın.

¹³ Otakil aru nati u. ?Otəhruahru məmə pətan iətəm tətəfaki kəm Uhgın təsəhtərainiən rəhn-kapə, uə kəpə? ¹⁴ Nətəmimi rəfin kotəhrun məmə iərman iətəm nəuanun təfəməh, tatol aulis in. ¹⁵ Mətəu nəmə pətan kəti nəuanun təfəməh, nikin tagiən lan kəni kətsiai in lan, mətəu nəuanun əha Uhgın təməfən məmə otəhtərain rəhn-kapə. ¹⁶ Mətəu nəmə iətəmi kəti tolkeikei məmə otorgəhu o nati əha, kəni iətəni lanəha məmə noliən kəti mìn tikə o nati u, kəni niməfaki pisin pisin mìn rəfin kautol təhmen-əhmen əmə.†

Nauəniən Rəha
Nəmtətiən Rəha İesu

¹⁷ Nəghatiən mìn iətəm iəkəni kəm təmah əha rəueiu, oiəsəni-viviən itəmah mətəu-inu nəharəğ pətiən rəhatəmah təsasiruiən, mətəu tətərekın əmə itəmah. ¹⁸ İəmaupən mətəu məmə nian nəutəhapumın itəmah mìn məmə nəkotəfaki, kəni məutəhapu-əhapu itəmah mìn. Kəni niki kə təhti məmə nəghatiən mìn əha, nəuvein nıpəhriəniən, ¹⁹ mətəu-inu nəhapu-əhapuiən mìn okotəkeikei məhuva məmə okeruh əhruahru məmə pəh tətəfaki pəhriən.

---

† **11:16** Nətəmimi nəuvein kotəni məmə nəniən mìn u o nəhtərainiən nəuanutəmi mine nəuanutəmi u təfəməh okətəkeikei katol rəueiu. Mətəu nəhtərainiən nəuanutəmi mine nəpəhiən nəuanutəmi təfəməh, nıpəti lau e nian əha rəha Pol kuol pisin e nian u rəueiu. **11:18** 1Kor 1:10-12

20 !Nian nəutuhapumın itəmah mın, mautəni məmə nautun Nauəniən Rəha Nəmtətian Rəha Iesu, mətəu oteruh-to noliən u rəhatəmah! Səniəmə Nauəniən Rəha Nəmtətian Rəha Iesu, 21 mətəu-inu nian nəutauən, itəmah kətiəh kətiəh kautəkeikei əmə, məsotəhtahniniən ilah mın nəuvein. Kəti tinapis rəkis, kəni kəti mın nəumis tatus əhanəh. 22 ? Rəhatəmah lahuənu tikə məmə nəkotaupən motauən ikin? ?Uə itəmah nəsotisiaiən niməfaki rəha Uhgın, kəni mautol aulis nanrah mın? ?Kəni iəkəni məmə nak kəm təmah? ?İəkəni-vivi itəmah o noliən əha? !Kəpə, tiəkis agın!

23 Mətəu-inu iəməgətun rəkis itəmah e nəgətuniən mın iətəm təmsipən o İərməniğ. E nian lapin əha uərisig kegəhan=pən lan e nəhlmi tikimir mın rəhan, in təmos pıret, 24 kəni məni tagkiu kəm Uhgın ohni, kəni məhapu, kəni məni məmə, “Inu nıpətik iətəm otitəgıt o təmah.‡ Onəkotol lanu lan kəni nikitəmah tətəhti iəu.” 25 E noliən əhmen mın əmə, nian kınotauən rəkis, in tos kap wain məni məmə, “Kap wain u tətəgətun=pən nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən rəha Uhgın kəm nətəmimi, kəni nəniəskasikiən vi u tətəhtul mətəmiəgəh e nırak iətəm otaiu o təmah. Nian rəfin nəkotəmnim kap wain u, nikitəmah otəhti iəu.” 26 O nati əha, nian rəfin nəkotun pıret u, uə nəkotəmnim kap u, onəkautəni pətigəm nimisiən rəha İərməniğ mətəuərus titəlignpa mın.

‡ 11:24 Rəhn-kapə lahuənu otəhapu (mətəu otəsətəiən) pıret tol nıpisipisın kəni məfən kəm rəhan mın famli. Pıret tətəgətun=pən nıpəti Kristo, mətəu səniəmə nıpətin əhruahru pəhriən. Mine wain tətəgətun=pən nıran, mətəu səniəmə nıran əhruahru pəhriən.

11:25 Eks 24:6-8; Hip 8:8-13 11:26 Mat 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20

²⁷ Tol lanəha, iətəmimi pəh iətəm tatun pıret, uə tətəmnım kap wain u rəha İərmənig e noliən kəti iətəm təsəhruahruian, in tatol təfagə o nərəkiniən nıpətın mine nıra İərmənig. ²⁸ İətəmimi otəkeikei maupən makil rəhan nəmiəgəhiən, uərisig təpanun pıret mine məmnım kap wain, ²⁹ mətəu-inu iətəmimi iətəm tatun mine mətəmnım, mətəu nıkin təsəhti vivian pıret mine wain məmə tətəgətun=pən nıpəti İərmənig, nunian mine nəmnimian iətəm in tatol tatiuvi=pa aru əmə nalpiniən kəm in. ³⁰ Mətəu o nati əha, itəmah tepət nəkotəpəou kəni mautohmis, kəni itəmah nəuan nəuvein kinohmis rəkis. ³¹ Mətəu nəmə kitah kotakil aru noliən mın rəhatah, İərmənig təsakilian itah mol nalpiniən kəm tah. ³² Nian İərmənig takil itah mol nalpiniən kəm tah, in tatol məmə kitah okotəhruahru, məmə nian in otakil nətəmimi e nəhue niftəni məni nalpiniən rəhalah məmə okohmis, kəni kitah okəsotosian nalpiniən əha kitah mın ilah.

³³ Tol lanəha piak mın mine nəuvinik mın, nian nəkəhuva kətiəh məmə nəkotauən, ətəhtahnin itəmah mın. ³⁴ Nəmə iətəmi kəti nəumis tus, təuvir məmə otəuən iman ikin lahuənu, məmə nian nəkotuhapumın, Uhgın otəsəfinəian nalpiniən kəm təmah o noliən mın əha rəhatəmah.

Nian iəkuvnə, oiəkəfinə suaru e natimnati pisin nəuvein mın iətəm nəkotətapuəh ohni.

12

Nəsanəian pisin pisin mın rəha Narmın Rəha Uhgın

¹ Piak mın mine nəuvinik mın, pəh iəkəghati e nəsanəniən pisin pisin mın rəha Narmın Rəha Uhgın iətəm tətəfa kəm tah, mətəu-inu iəkolkeikei məmə itəmah nəkotəkeikei motəhrun. ² Itəmah nəkotəhrun məmə aupən, nian nəməsotəfakiən kəm Uhgın, katiuvi=pən rəhatəmah nətəligiən katit itəmah e suaru o nəfakiən kəm narmi nati mın iətəm kəsotəghatiən. ³ Tol lanəha, iəkəni kəm təmah məmə iətəmi kəti tikə iətəm tətəghati e nəsanəniən rəha Narmın Rəha Uhgın mətəni rah Iesu, kəni iətəmi kəti mın ko təsəniən məmə, “Iesu in İərməniğ,” mətəu Narmın Rəha Uhgın, in əmə tol iətəmimi tətəni.

⁴ Nəkotəkeikei motəhrun vivi nati u məmə, nəsanəniən pisin pisin mın rəha Narmın Rəha Uhgın iətəm tətəfa kəm tah, mətəu kəutsipən e Narmın Rəha Uhgın kətiəh əmə. ⁵ Kitah kautol uək pisin pisin mın tepət o nasiruiən e nətəmimi, mətəu İərməniğ kətiəh əmə iətəm kitah kautol uək rəhan. ⁶ Kitah kautol uək e nolien pisin pisin tepət, mətəu Uhgın kətiəh əmə iətəm tatol uək e nəmiəghəhiən rəha nətəmimi rəfin məmə ilah okautol uək rəfin mın əha.

⁷ Kəni Narmın Rəha Uhgın tətəfa rəhan nəsanəniən pisin pisin mın kəm tah kətiəh kətiəh məmə kitah okotasiru e tah mın rəfin. ⁸ İətəmi kəti, Narmın tətəfən nəghatiən rəha neinatigiən kəm in. Kəni kəti mın, Narmın kətiəh əmə tətəfən nəghatiən rəha nəhruniən nati kəm in. ⁹ Kəni kəti mın, Narmın kətiəh əmə tətəfən nəhatətəiən kəm in. Kəni kəti mın, Narmın kətiəh əmə əha tətəfən nəsanəniən o nol viən nimisiən kəm in. ¹⁰ Kəni

kəti mın, tətəfən nəsanəniən o noliən nati apıspis mın kəm in. Kəni kəti mın, tətəfən nəghatiən mın iətəm Uhgın tətəfa kəm in. Kəni kəti mın, tətəfən nəsanəniən o nakiliən narmin pisin pisin mın kəm in. Kəni kəti mın, tətəfən nəsanəniən rəha nəniən nəghatiən iki pisin pisin mın kəm in.* Kəni kəti mın əha, tətəfən nəsanəniən o nəniən nipəti nəghatiən iki pisin pisin mın əha kəm in. ¹¹ Nəsanəniən mın əha ilah rəfin, kautsipən əmə e Narmin kətiəh əmə, kəni tətəfa kəm tah kətiəh kətiəh e suaru mın iətəm in əmə tolkeikei.

¹² Nipəti iətəmimi kətiəh əmə, mətəu nəuəli-nəuəlin tepət; kəni nati əpnapın nəuəli-nəuəlin pisin pisin mın, ilah kautilpin e nipətin kətiəh əmə. Kəni tol lanəha, təhmen-əhmen əmə e Kristo. ¹³ Kitah nəuvein, kitah nəuaniləuis mın rəha Isrel, kitah nəuvein Nanihluə mın, nəuvein slef mın əmə, nəuvein səniəmə slef mın, mətəu Narmin Rəha Uhgın kətiəh əmə təmol bəptais e tah rəfin agın mol məmə kəməhuva nipətin kətiəh əmə, kəni kitah kəmosos Narmin Rəha Uhgın u kətiəh əmə.

¹⁴ Pəhriən. Nipəti iətəmimi kəməsoliən nəuəlin kətiəh əmə, mətəu nəuəlin tepət. ¹⁵ Nəmə nəhlkin təni məmə, “Səniəmə iəu nəhlmin, kəni tol lanəha, səniəmə iəu nəuəli nipətin kəti,” kəni nəghatiən rəhan təsoliən məmə nəhlkin in səniəmə nəuəli nipətin nəuətin. ¹⁶ Kəni nəmə matəlgin təni məmə, “Səniəmə iəu nəhmtin, kəni tol lanəha, səniəmə iəu nəuəli nipətin kəti,” kəni nəghatiən rəhan təsoliən məmə matəlgin in səniəmə nəuəli nipətin nəuətin.

---

* **12:10** Nəsanəniən rəha nəniən nəghatiən iki pisin pisin mın, tətəghati e nəghatiən mın iətəm iətəmi kəti təsəhruniən. Afin-to 1Kor 13:1, mine Uək 2:4. **12:11** 1Kor 7:7 **12:12** 1Kor 10:17 **12:13** Kəl 3:28

17 ? Nəmə nıpətın in nəhmtın rəfin əmə, kəni otəhra mətəu nati? ?Kəni nəmə nıpətın in matəlgin rəfin əmə, kəni otəhra məmiəvin nati. 18 Mətəu kəpə, Uhgın təməuəri nəuəli-nəuəli nıpətın ilah rəfin iətəm in tolkeikei məmə ilah okotol lanəha. 19 Nəmə nıpəti iətəmimi kəti in nəuəli-nəuəlin əmə kəti, təhmen e nəhlkin, mətəu səniəmə in nıpətın kəti pəhriən. 20 Mətəu nıpəhriənien, nəuəli-nəuəlin tepət, mətəu nıpətın kətiəh əmə.

21 Nəhmtın ko təsəniən kəm nəhlmin məmə, “İəu iəkəpəh ik, iəu inəhmen rəkis.” Kəni rəhn-kəpə ko təsəniən kəm nəhlkin mil məmə, “İəu iəkəpəh itəlau, iəu inəhmen rəkis.” 22 Təsəliən lanəha. Kəni tapirəkis inu, nəuəli-nəuəli nıpətıtah iətəm nikitah təhti məmə ilah kotəpəou agın, ilah nati keikei o nıpətıtah. 23 Kəni nəuəli-nəuəli nıpətıtah iətəm nikitah təhti məmə ilah nati əpnarın əmə, kəutol nolien rəha nisaiən e lah. Kəni nəuəli-nəuəlin rəha naulisən, kitah kauteh vivi ilah. 24 Mətəu nəuəli-nəuəli nıpətıtah iətəm təsəliən naulisən, kitah kəsətolien nati agın e lah. Mətəu Uhgın təmuhapumın nəuəli-nəuəli nıpətıtah min, kəni matisiai nəuəli-nəuəlin min iətəm kitah kauteh=pən əmə ilah. 25 Kəni e nolien əha, nəuəli-nəuəli nıpətıtah okəsətəhapu əhapuən ilah min, mətəu ilah okoteh vivi rəfin ilah min. 26 Nəmə nəuəlin nəuətin tətətəu nəhməiən, kəni nəuəlin min ilah rəfin okotətəu nəhməiən ilah min. Kəni nəmə nəuəlin nəuətin kətəfən nisaiən kəm in, kəni nəuəlin min rəfin okotagiən ilah min.

27 Nıpəti nəghatien u məmə itəmah nıpəti Kristo, kəni itəmah rəfin kətiəh kətiəh itəmah nəuəlin min rəha nıpəti Kristo. 28 Kəni e niməfaki, Uhgın

təmaupən mələhu=pən aposil mın, kəni uərisig ko, iəni mın, kəni uərisig ko, nəgətun mın. Kəni təmələhu=pən nətəm kautol nati apispis, mine ilah nətəm kautol vivi nımisiən mın, kəni nətəm kəutasiru e nətəmimi, kəni nətəm koteinatig nətəm kəutasiru o nəniən rəha nıməfaki, kəni nətəm kəutəghati e nəghatiən ikin pisin mın. ²⁹?Nətəmimi rəfin aposil mın? ?Uə nətəmimi rəfin iəni mın? ?Uə nətəmimi rəfin nəgətun mın? ?Uə nətəmimi rəfin kautol nati apispis mın? ³⁰?Uə nətəmimi rəfin kautol vivi nımisiən mın? ?Uə nətəmimi rəfin kəutəghati e nəghatiən ikin pisin mın? ?Uə nətəmimi rəfin kəutəni pətigəm nıpəti nəghatiən ikin pisin mın? Kəpə, təsolian lanəha. ³¹Mətəu təuvir məmə nəkotələhu=pən əskasik nətəligiən rəhatəmāh o nosiən nəsanəniən pisin pisin mın iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəfa, ilah mın əha kotəuvir agın.

Mətəu rəueiu iəkəni=pinə suaru təuvir agın.

13

Nolkeikeiən

¹Nəmə iətəghati e nəghatiən rəha nətəm ikin pisin mın, uə nəghatiən rəha nagelo mın, mətəu iəsosian nolkeikeiən e nıkik, rəhak nəghatiən in nəuian əpnapın əmə təhmen e nəuia dirəm uə nəuia bel. ²Nəmə iatos nəsanəniən iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəfa o nəni pətigəmiən nəghatiən mın iətəm Uhgın tətəfa, mətəu iəsosian nolkeikeiən e nıkik, iəu nati əpnapın əmə. Kəni nəmə iəkəhrun nati oneuən rəfin mine nəhruniən rəfin, mətəu iəsosian nolkeikeiən e nıkik, iəu nati əpnapın əmə. Kəni

nəmā rəhak nəhatətəiən təskasik mēmā otol nītəuət kəti tiet, mətəu iəsosian nolkeikeiən e nīkik, iəu nati əpnarīn əmə. ³ Nəmā iəkəfən rəfin rəhak natimnati kəm nanrah mīn, uə iəkəgəhan e nīpətīk mēmā nīgəm otus, mətəu iəsosian nolkeikeiən e nīkik, iəsoliən win e nati kəti.

⁴ Noliən rəha nolkeikeiən tol lanu: iətəmi kəti rəhan nətəligiən təfəməh, kəni matol təuvir kəm nətəmimi, kəni məsītgerahian e nətəmimi, kəni məsəri pīkiən, kəni məsəfəri aruiən in, ⁵ kəni məsol-pəniən nətəmimi, məsalkutiən o nərfin, kəni nīkin təsahmə uəhaiən, kəni məsaskəlīm pīkiən nərəhian iətəm iətəmi kəti tatol lan. ⁶ Kəni nīkin təsagiənian o noliən tərāh mīn, mətəu nīkin tagiən əmə o noliən təuvir mīn rəha nīpəhriənian.

⁷ Noliən rəha nolkeikeiən tol lanu: nati əpnarīn suaru rəha iətəmi kəti tiəkis, mətəu nian rəfin iətəmi əha tatītəu=pən əmə, məsəhlmanian e rəhan nəhatətəiən nian kəti, kəni nian rəfin tətələhu=pən əskasik rəhan nətəligiən e Uhgīn, rəhan nəhatətəiən tətəhtul əmə lanko e nian rəha nərəhian.

⁸ Noliən rəha nolkeikeiən naunun tikə. Mətəu rəha nəni pətīgəmiən nəghatian iətəm Uhgīn tətəfa, otəpanikə. Rəha nəghatian iki pisin mīn, okəpanohkə. Rəha nəhrunian nati, otəpanikə.

⁹ Tol lanəha mətəu-inu nəhrunian rəhatah nəuan nəuētīn əmə, kəni kəutəni pətīgəm nəghatian iətəm Uhgīn tətəfa mətəu nəghatian u tatol əpu nəuan nəuētīn əmə. ¹⁰ Mətəu nian Iesu Kristo otuva mīn mol əhruahru natimnati mīn rəfin, kəni nəsanəniən mīn iətəm Narmin Rəha Uhgīn tətəfa rəueiu okohkə. ¹¹ Nian iəmətəkəku, iəmətəghati təhmen e iəpəou, kəni nəhrunian rəhak təhmen

e rəha iəpəou, kəni noliən rəha nətəligiən rəhak təhmen e rəha iəpəou. Mətəu nian iəmuva mol iətəmi asoli lak, iəmələhu noliən mīn rəha iəpəou e nəmtahk. ¹² Rəueiu, kitah kauteruh nəuan nəuветin əmə təhmen e iətəmi kəti tateh narmin e kilas iətəm təuau. Mətəu e nian əha, kitah okoteruh əhruahru nəhmti Uhgīn. Rəueiu, iəkəhrun nəuan nəuветin əmə, mətəu e nian əha, iəpanəhrun əhruahru natimnati rəfin, təhmen məmə Uhgīn təhrun ərəfin iəu mīne əha rəueiu.

¹³ Kəni rəueiu, noliən milahal u kisil kələhtul: noliən rəha nəhatətəiən, noliən rəha nuhuiniən e Uhgīn, mīne noliən rəha nolkeikeiən. Mətəu iətəm in təuvir pīk agīn e lahal, in noliən rəha nolkeikeiən.

14

Nəni pətigəmiən nəghatiən iətəm Uhgīn tətəfa, mīne nəniən nəghatiən iki pisin mīn

¹ Otalkut əskasik məmə nolkeikeiən otarməniğ e nəmiəgəhiən rəhatəmah, kəni motalkut əskasik məmə onəkotos nəsanəniən mīn iətəm Narmin Rəha Uhgīn tətəfa, kəni otalkut pīk təhmīn mīn o nəsanəniən rəha nəni pətigəmiən nəghatiən iətəm Uhgīn tətəfa. ² Iəkəni lanəha mətəu-inu itəmah kəti iətəm tətəghati e nəghatiən iki pisin mīn, təsəghatiən kəm nətəmiimi, mətəu tətəghati əmə kəm Uhgīn. Pəhriən, iətəmi kəti tikə iətəm təhrun nəghatiən iətəm in tətəni, mətəu in tətəni pətigəmiən nəghatiən oneuən mīn e Narmin Rəha Uhgīn. ³ Mətəu nətəmiimi rəfin nətəm kəutəni pətigəmiən nəghatiən iətəm Uhgīn tətəfən e nəghatiən rəhalah,

kəutəni kəm nətəmimi o nol əskasikən ilah, o nəfəriən nətəligiən rəhalah, kəni o nasiruiən məfəri nīkilah. ⁴ İətəmimi iətəm tətəghati e nəghatiən ikin pişin mīn, tatol əskasik aru əmə in, mətəu iətəmimi iətəm tətəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgīn tətəfən e nəghatiən rəhalah, tatol əskasik niməfaki.

⁵ İəkolkeikei məmə itəmah rəfin ağın nəkotəghati e nəghatiən iki pişin mīn, mətəu təuvir pik məmə nəkotəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgīn tətəfinə. İətəmimi iətəm tətəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgīn tətəfən, in tətəsiro pik e niməfaki tapirəkis ağın iətəmimi iətəm tətəghati e nəghatiən ikin pişin mīn mətəuarus in təni nīpətīn məmə otol əskasik niməfaki.

⁶ Piak mīn mīne nəuvīnik mīn. ?Nəmə iətəva o təmah kəni mətəghati e nəghatiən iki pişin, təhro lanu iəu iəkəuvir o təmah? Mətəu nəmə iatol pətigəm nəghatiən nəuvein iətəm kəməutəhluaig aupən, uə iətos nəhrunīən nəuvein, uə nəghatiən iətəm Uhgīn tətəfa, uə nəghatiən rəha nəgətunīən, kəni oiəkasiro e təmah. ⁷ Otətəlig-to e natimnati təhmen e bambu iətəm kətahli, uə kitar iətəm katoh. Natimnati mīn əha kəsotəmiəgəhīən, iətəmimi əmə tatol ilah kəutagət. Mətəu nəmə kəsotagət əhruahruīən, kəni itəmah onəkotəruru məmə nəpuən nak ilah kəutani. ⁸ Kəni nəmə təui təsasək əhruahruīən, kəni nətəmimi okotəruru məmə kotəkeikei motol əpenə-penə o nəluaginīən.*

---

* **14:8** E nian rəha Pol, soldia kəti tətahli nati kəti təhmen e təui nian nərahīən tətəva təhmen e nəluaginīən. Nəpuən kəti, nīpətīn təni məmə, "Otol əpenə-penə o nəluaginīən!" Kəni nian nətəmimi kəutətəu, ilah kətol əpenə-penə o nəluaginīən.

⁹ Mətəu təhmen əmə e təmah. ?Nəmə nəutəghati e nəghatiən iətəm nətəmimi kotərruru, okotəhro lanu motəhrun nıpəti nəghatiən nəutəni? Itəmah onəkotəghati əmə kəm nimagəuagəu, mətəu nətəmimi kəsotosiən nıpətin. ¹⁰ Pəhriən məmə nəghatiən mın tepət e nəhue nıftəni, mətəu ilah rəfin nıpətılaha əha ikın. ¹¹ Kəni nəmə iəsəhruniən nıpəti nəghatiən iətəm iətəmi kəti tətəni=pa kəm iəu, iəu iapıspis ohni, kəni in iapıspis ohniəu. ¹² Təhmen əmə e təmah. Itəmah nəkotolkeikei nəsanəniən mın rəha Narmın Rəha Uhgın, kəni tol lanəha, otalkut məmə nəkotuvləkin niməfaki e nəsanəniən mın iətəm okotasıru pık lan.

¹³ Mətəu-inu o nati əha, okəmə itəmah kəti tətəghati e nəghatiən ikın pısın mın, otəkeikei məfaki mın məmə Uhgın otəfən nıpəti nəghatiən u məmə otəni pətıgəm kəm niməfaki. ¹⁴ Nəmə iətəfaki e nəghatiən ikın pısın mın, nıkik tətəfaki mətəu nətəligiən rəhak tətəhtul əpnəpın əmə. ¹⁵ ?Kəni iəkəhro? İəkəfaki e nıkik, mətəu iəkəfaki mın e nətəligiən rəhak e nəghatiən iətəm iəkəhrun. Kəni iəkəni nəpuən e nıkik, mətəu iəkəni mın nəpuən e nətəligiən rəhak e nəghatiən iətəm iəkəhrun. ¹⁶ ? Nəmə nətəni-vivi Uhgın e nıkim e nəghatiən pısın, təhro iətəmi kəti iətəm təruru nəghatiən u in otəni “Əuəh” e rəham nəfakiən, mətəu-inu in təruru nati iətəm nətəni? ¹⁷ Nəmə təhro nətəni-vivi pəhriən Uhgın, mətəu nəsasıruıən e iətəmimi pısın kəti mın.

¹⁸ İətəni tagkiu kəm Uhgın məmə iətəghati e nəghatiən ikın pısın mın tapırəkis itəmah rəfin. ¹⁹ Mətəu e niməfaki, nəmə iətəgətun nətəmimi e nəghatiən faif əmə iətəm kotəhrun, inu təuvır mapırəkis agın nəmə iəkəni nəghatiən ten-tausın e

nəghatian pişin iätəm kinotəruru.

²⁰ Piak min mine nəuvinik min. Sotolian nətəligian rəhatəmah təhmen e kəlkələh min. E nəmiəghian rəhatəmah, təuvir məmə nəkotəhmen e kəlkələh min nətəm kotəruru əhanəh nolian tərəh. Mətəu e nətəligian rəhatəmah, təuvir məmə nəkohmətə. ²¹ Kəmətəi lanəha e Lou rəha Mosis məmə,

“İəkol məmə nətəmimi kəutəghati e nəghatian ikin pişin min okotəni rəhak nəghatian kəm rəhak nətəmimi.

Kəni ilah okotətəu nəghatian min rəha napispis min.

Mətəu nati əpnəpin ilah okotətəu nati əha iätəm tol pişin, ko kəsotətəligian lak.

İərmənig tətəni lanu.”

²² Tol lanəha, nəghatian ikin pişin min, in nəmtətiən kəti rəha nətəmimi nətəm kəsotəfakiən, səniəmə nəmtətiən kəti rəha nəfaki min. Mətəu nian iätəmimi kəti tətəni pətigəm nəghatian iätəm Uhgın tətəfən, in rəha nəfaki min, səniəmə rəha nətəm kəsotəfakiən. ²³ ?Tol lanəha, nəmə niməfaki apiəpiə tətuhapumin, kəni nətəmimi rəfin kəutəghati e nəghatian ikin pişin min, kəni ilah nəuvein nətəm kəsotəhrunian, uə nətəm kəsotəfakiən kəhuva imə, ilah okotəni məmə itəmah nəutalməli, uə kəpə? ²⁴ Mətəu nəmə iätəmi təsəfakiən kəti, uə iätəmi təruru tuva imə nian nətəmimi rəfin kəutəni pətigəm nəghatian iätəm Uhgın tətəfən, kəni nəghatian rəhatəmah otek nikin, kəni in otəhrun məmə in iol təfagə tərəh, kəni nəghatian min əha okotakil rəhan nolian,

²⁵ kēni rəhan təfagə tərah mīn iətəm kəutəhluaig otuva e nəhagəhagiən. O nati əha, in otasiəulin e nisiaiən məfaki kəm Uhgīn, mətəni pətīgəm məmə, “!Itəmah pəhriən Uhgīn nəutan!”

Nələhu əhruahruian nolian rəha nəfakiən

²⁶ Piak mīn mīne nəuvīnik mīn. Pəh iəkəni nīpəti rəhak nəghatiən mīn u rəueiu. Nian itəmah rəfin nəkəhuva kətiəh e nuhapuminiən o nəfakiən, itəmah rəfin kətiəh kətiəh rəhatəmah əha ikin uək o nolian, nəuvein kəutani nəpuən, nəuvein kəutəgətun ilah, nəuvein kautol əpu nəghatiən nəuvein u kəmotəhluaig aupən, nəuvein kəutəghati e nəghatiən ikin pišin mīn, nəuvein kəutəni nīpəti nəghatiən mīn əha. Onəkotəkeikei mautil natimnati mīn əha o nuvləkiniən niməfaki təkasiik. ²⁷ Nəmə nətəmimi nəuvein kəutəghati e nəghatiən iki pišin, keiu uə kisil əmə okotəghati. Kəti otəni rəhan, uərisig kəti, konu kəti mīn təni rəhan, kəni iətəmi kəti otəkeikei məni nīpəti nəghatiən mīn əha. ²⁸ Nəmə iətəmimi tikə o nəni pətīgəmiən nīpəti nəghatiən mīn əha, iətəmimi iətəm otəghati e nəghatiən pišin, otəkeikei məsəghatiən e niməfaki, kəni məghati oneuən əmə kəm Uhgīn.

²⁹ Kəni iəni mīn, təuvīr məmə iəni keiu uə kisil okotəghati, kəni nətəmimi nəuvein okotakil vivi nəghatiən kəutəni. ³⁰ Kəni nəmə Uhgīn tatol əpu nəghatiən kəti iətəm təmatəhluaig aupən tətuva o iətəmi kəti iətəm tətəharəg, təuvīr məmə iətəm təmaupən mətəghati otəpəh nəghatiən. ³¹ Tol lanəha, itəmah nətəm nəutəni pətīgəm nəghatiən

iätəm Uhgın tətəfinə, kəti otaupən məghati, konu kəti min, ko kəti min məmə nəkotəgətun nətəmini rəfin, motəfəri nətəligiən rəhalah. ³² Sotaluiən məmə iəni min kəutarməniğ e nıkilah məmə okotəhrun nəni pətigəmiən nəghatiən rəhalah e nian iätəm in təhruahru o nəniən, ³³ mətəu-inu Uhgın səniəmə in Uhgın rəha noliən nəruruiən e nati, mətəu in Uhgın rəha nəməlinuiən, təhmen e niməfaki min rəfin.

³⁴ Nian kətəfaki lan, niyətan okotəharəğ mohkə ağın, mətəu-inu təsəhruahruian məmə okotəghati. Mətəu okotəkeikei mətətəlig e nətəmi asoli rəha niməfaki, təhmen əmə e iätəm Lou tətəni mine. ³⁵ Nəmə kotalkeikei məmə kotəhrun nati kəti, okotəkeikei motətapuəh o rəhalah nəman min əpəha lahuənu, mətəu-inu tol naulisiən məmə pətan otəghati əpəha e niməfaki.

³⁶ ?Təhro? ?Nikitəmah təhti məmə nəghatiən rəha Uhgın təmaupən miet pətigəm o təmah? ? Uə nikitəmah təhti məmə nəghatiən rəha Uhgın təmuva əmə o təmah? ³⁷ Nəmə itəmah kəti nıkin təhti məmə in iəni kəti, uə Narmın Rəha Uhgın təməfən nəsanəniən kəti kəm in, in otəkeikei məni niyəhriənien e nəghatiən iätəm iətətei kəm təmah məmə in nəuia İərməniğ. ³⁸ Nəmə təpəh nəniən niyəhriənien e nəghatiən u, okəsəni minien niyəhriənien e rəhan nəghatiən.

³⁹ Tol lanəha, piak min mine nəuvinik min, təuvir məmə nəkotəkeikei məmə nəkotəni pətigəm nəghatiən iätəm Uhgın tətəfinə, kəni məsotəhtul pəsiğiən e nəniən nəghatiən ikin pişin min. ⁴⁰ Mətəu e natimnati rəfin ağın iätəm nautol e nəfakiən,

otol e nolian iətəm in təhruahru o niməfaki, mo-
tohtəu=pən vivi nolian rəha nəfaki ən.

15

Kristo təməmiəgəh mīn

e nīmisiən

¹ Piak mīn mīne nəuvinik mīn. İəkolkeikei məmə iəkəni pətigəm kəm təmah nanusiən təuvir iətəm iəmatəni pətigəm kəm təmah aupən, nəmotos e nikitəmah, kəni motos rəhatəmah ikin nəhtuliən lan. ² Nəmə nəkotaskəlīm əskasik nanusiən təuvir əhruahru iətəm iəu iəməni pətigəm kəm təmah, Uhgīn otosmiəgəh itəmah lan. Mətəu nəmə nəkotəpəh nati əhruahru, motəhatətə e nəghatiən pişin, kəni nəhatətəiən rəhatəmah in nati əpnəpīn əmə.

³ İnəni=pinə rəkis kəm təmah natimnati ağın mīn iətəm iəmətəu məmə, Kristo təmimīs o rəhatah nolian tərəh mīn təhmen e Nauəuə Rəha Uhgīn təməni rəkis mīne, ⁴ kəmitənim, kəni təmiəgəh mīn e nīmisiən e nian iətəm tatol kisil lan təhmen əmə e Nauəuə Rəha Uhgīn təməni rəkis mīne, ⁵ kəni təmaupən miet pətigəm o Pitə, uərisig ko, o rəhan mīn nətəmimi tueləf rəfin. ⁶ Uərisig lanko, in təmiet pətigəm mīn o piatah mīn tapirəkis faif-hənrit e nian kətiəh əmə, u ilah tepət kautəmiəgəh əhanəh, mətəu nəuvein kinohmīs rəkis. ⁷ Kəni uərisig, tiet pətigəm=pən o pian Jemīs,* kəni mīne o aposil mīn

---

15:3 Aes 53:5-12   **15:4** Mat 12:40; Uək 2:24-32   **15:5** Mat 28:16-17; Luk 24:34   * **15:7** Jemīs, in pia İesu, kəni rəueiu in təmuva iətəmi asoli rəha niməfaki əpəha Jerusiləm.

rəfin.† ⁸ Kəni uərisig e lah rəfin, in təmiet pətigəm min ohniəu, nati əpnapin iəu iəkəhmen e iəpəou iətəm iəmair pahi. Iəmuva məmə iəu aposil e suaru pisin agin.

⁹ Tol lanəha, iəu ləhtəni agin e aposil min rəfin, kəni iəsəhmenian məmə nətəmimi okotauin lak məmə iəu aposil kəti, mətəu-inu iəu iəmatol nərahian kəm niməfaki rəha Uhgın aupən.

¹⁰ Mətəu e nəuvirian iətəm Uhgın təməfa kəm iəu, iəmuva məhmen lanu rəueiu, kəni nəuvirian əha təsuva əpnapinian, mətəu nəuan əha ikin. ! Nipəhriənian, iəmol uək tapirəkis rəfin aposil min! Mətəu səniəmə e rəhak əmə nəsanənian, mətəu e nəuvirian əmə iətəm Uhgın təməfa kəm iəu. ¹¹ Nati əpnapin iəu iəməni pətigəm, uə ilah kəmotəni pətigəm nanusiən təuvir kəm təmah, mətəu nəghatian u inu iətəm iətəni pətigəm, nanusiən təuvir iətəm nəmotəni nipəhriənian lan.

Nəmiəghian e nimisiən rəha nətəm kəmoħmis

¹² Iəmətəu məmə itəmah nəuvein nəutəni məmə nətəm kəmoħmis ko kəsotəmiəgəh minian. ? Mətəu nəmə kəmətəni pətigəm məmə Kristo təməmiəgəh min e nimisiən, kəni təhro itəmah nəuvein nəutəni məmə nətəm kəmoħmis ko kəsotəmiəgəh minian? ¹³ Mətəu nəmə nəghatian rəhatəmah in nipəhriənian, məmə nətəm kəmoħmis kəsotəmiəgəh minian, kəni ko Iesu min təsəmiəghian e nimisiən. ¹⁴ Kəni nəmə Kristo təsəmiəghian e nimisiən, kəni uək rəhatimah o

---

† **15:7** Nian Pol tətəni “aposil min,” nian nəuvein, tətəghati e nətəmimi min tuələf rəha Iesu, kəni nian nəuvein tətəghati e rəhan min nətəmimi tuələf mine nəuvein min. **15:7** Uək 1:3-4 **15:8** Uək 9:3-6 **15:9** Efəs 3:8; 1Tim 1:15 **15:10** 2Kor 11:23

nəni pətigəmiən nanusiən təuvir, in nati əpnapin əmə, təhmen min əmə e nəhatətəiən rəhatəmah.

¹⁵ Nati kəti min lanəha, nəmə Kristo təsəmiəgəhiən e nimisiən, itimah iəmotəiuə e Uhgın mətəu-inu iəmotəni pətigəm məmə Uhgın təmosmiəgəh Kristo e nimisiən. Mətəu nəmə nətəm kəmoħmīs ko kəsotəmiəgəh minien e nimisiən, təhmen itəmah nəuvein kəutəni, kəni ko Uhgın təməsosmiəgəhiən Kristo e nimisiən! ¹⁶ Mətəu-inu nəmə nətəm kəmoħmīs ko kəsotəmiəgəh minien e nimisiən, kəni ko Kristo təsəmiəgəh minien e nimisiən. ¹⁷ Kəni nəmə Kristo təsəmiəgəh minien e nimisiən, kəni nəhatətəiən rəhatəmah nipətin tikə, kəni itəmah nəutatig əhanəh e təfagə tərəh min. ¹⁸ Kəni nətəmimi nətəm kəmotəni nipəhriənien e Kristo nətəm kinohmīs rəkis, ilah min kəmotəmkarəpən rəkis e nəmiəgəhiən itulin. ¹⁹ !Nəmə kautələhu=pən əskasik rəhalah nətəligiən e Kristo o nəmiəgəhiən əmə rəha nəhue niftəni, kəsi, təuvir əmə məmə nətəmimi okotətəu tərəh o təmah tapirəkis ağin nətəmimi rəfin mətəu-inu, kəmotəmkakiəh! Kəni rəhatah nosiən nəhməiən o Kristo otol nati əpnapin əmə lan.

²⁰ ! Mətəu kəpə! Nipəhriənien məmə Kristo təməmiəgəh pəhriən min e nimisiən. In təmaupən e nətəmimi rəfin nətəm kəmoħmīs kəni məmiəgəh min e nimisiən, kəni ko təsimīs minien.† ²¹ Otətəlig lan. Nimisiən tinuva e nəhue niftəni e iətəmimi kəti, kəni tol min əmə lanəha, nəmiəgəh minien e nimisiən təmuva e iətəmimi kəti. ²² Tol lanəha, nətəmimi rəfin okohmīs mətəu-inu kəmotəsipən e

---

† **15:20** Kristo in təhmen e nəniəskasikiən rəha Uhgın məmə nətəmimi rəfin okotəmiəgəh min e nimisiən. **15:21** Rom 5:12

Atəm, kəni təhmen əmə, nətəmimi rəfin nətəm kəməhuva kətiəh ilah Krısto okotəmiəgəh mın.

²³ Mətəu ilah mın u, okotəmiəgəh mın e nian əhruahru rəhalah. Krısto in təmaupən məmiəgəh mın, kəni nian in otuva mın, rəhan mın okotəmiəgəh mın. ²⁴ Kəni naunun nian otuva. In otərəkin narmənigiən mın rəfin, mine nepətiən mın rəfin, mine nəsanəniən mın rəfin. Uərisig lan, in otəhlman=pən e narmənigiən rəhan e nəhlmi Uhgın Tatə.

²⁵ Tol lanəha mətəu-inu, in təkəikei mətarməniğ mətəuarus məmki=pa rəhan tikimır mın mevig-ərain e lah e nəhlkin. ²⁶ Naunu rəhan tikimır iətəm otərəkin, in ko nımisiən. Kəni nımisiən otikə mın, ²⁷ mətəu-inu “tınəmki=pa natimnati rəfin mevig-ərain lan e nəhlkin.” Otətəlig-to lan, nian tətəni məmə natimnati rəfin ağın tinatevig-ərain e nəhlkin, nəkotəruh məmə səniəmə Tatə Uhgın mın əha ikin e nəhlkin. In Uhgın iətəm təmələhu=pən natimnati rəfin ağın ləhtəni e nəhlki Krısto. ²⁸ Nian Uhgın tınol natimnati mın əha, kəni Nətın aru otuva ləhtəni e Narmənigiən Rəha Uhgın iətəm təmələhu=pən natimnati rəfin e nəhlkin, məmə Uhgın əmə otarməniğ e natimnati rəfin.

²⁹ Otətəlig-to lan. ? Təhro e nətəmimi nətəm katol bəptais e lah o nətəm kinohmis rəkis? ? Nəmə nətəm kəmohtmıs kəsotəmiəgəh minien nian

---

15:23 1Təs 4:16; Nəh 20:5

15:25 Mat 22:44

15:26 Nəh 20:14

15:27 Sam 8:6

kəti, kəni təhro katol bəptais e nətəmimi o lah? §
 30 ? Kəni təhmen əmə e timah, təhro iautələs
 pikin nian əskasik min e nəmiəgəhiən rəhatimah
 nian rəfin? 31 ! Iatos nonauvil, piak min mine
 nəuvinik min, məmə nətəmimi kotalkut məmə
 okotohamu iəu e nian tepət! Nəkotəhrun məmə
 inu nipəhriənian təhmen əmə məmə iətasiru o
 nəhatətəiən rəhatəmah e Kristo Iesu İərməniğ
 rəhatah. 32 ? Nəmə iəməluagin kəm nati miəgəh
 min iətəm kauton iətəmi əpəha Efəsis* o nətəligiən
 rəha nətəmimi əmə, iəmol win e nak? Nəmə nətəm
 kəmoħmis kəsotəmiəgəh minian, pəh kotal əmə
 təhmen e nəghatiən u iətəm tətəni məmə,
 “Pəh kotauən motəmnim,
 mətəu-inu olauig kohmis.”

33 Sotoliən nətəmimi koteiuə e təmah. Inu
 nipəhriənian iətəm iətəmi kəti təməni, “Nian
 nətəmimi rəhalah noliən təuvir kəutan ilah nətəm
 kotərah, nətəm kotərah kəutərəkin noliən təuvir
 rəhalah.” 34 Ohtəlig=pa min motos əhruahru
 min nətəligiən rəhatəmah iətəm təhruahru, kəni
 motəhlman e təfagə tərah min, mətəu-inu itəmah
 nəuvein kotərru əhanəh Uhgın, kəni inu nati kəti
 rəha naulisiən.

Nipəti iətəm təmimis tətəmiəgəh min

35 Mətəu nəmə nətəmimi nəuvein kotətapuəh
 məmə, “?Nətəm kəmoħmis okotəmiəgəh əhro lanu?”

---

§ 15:29 Pol təsəni əhruahruian məmə in tolkeikei məmə nətəmimi
 okotal bəptais e lah o nətəmimi nətəm kinohmis rəkis, mətəu təməni
 əmə məmə nətəmimi nəuvein kəmautol lanəha. Kəni kitah u rəueiu,
 tiəkis o nəhrunian nipəti nəghatiən u. 15:30 Rom 8:36 * 15:32
 Pol tətəghati e tikimir min rəhan əpəha Efəsis, mətəu səniamə nati
 miəgəh min pəhriən. 15:32 Aes 22:13

?Okotos nıpəti nak məhuva?" ³⁶ !Nəghatiən əha talməli! Nati u təhmen e nıkiti nati iətəm kotəhrun rəkis. Nıkiti nati iətəm nəmərfei, otəkeikei maupən mımıs, uərisig təpanəmiəgəh. ³⁷ Nian nəkərfei nıkiti nati, nəsərfeian nəukətin iətəm otuva, mətəu nıkiti nati əmə, nəmə nıkiti wit uə nati pısın kəti. ³⁸ Mətəu Uhgın tol tateviə e nəukətin iətəm in tolkeikei, kəni nıkiti nati rəfin, in əmə tətəfa nıpətilah. ³⁹ Nıpətilah rəfin kəsotəhmen-əhmenian. Nıpəti iətəmimi tol pısın e rəha nati miəgəh mın, mine mənig mın, mine nəmu itəhi. ⁴⁰ Əpəha e neai, natimnati əha ikin, kəni e nəhue nıftəni natimnati mın əha ikin tol pısın. Nian koteruh nati əpəha ilis e neai məmə in təuvır, rəhan nəuvırən in tol pısın e nəuvırən rəha nati əpəha ləhtəni e nəhue nıftəni. ⁴¹ Kəni nəhagəhagiən rəha mıtigar tol pısın e nımihliən rəha məuig mine nasiəian rəha məhau mın. Kəni nasiəian rəha məhau mın nəuvein, kotol pısın e rəha nəuvein mın.

⁴² Kəni təhmen əmə e nıpəti nətəm kəməhmıs nətəm kautəmiəgəh mın. Nıpətin iətəm kəmitənim otəmnəmit, mətəu nian otəmiəgəh mın, otəsəmnəmit mınıən. ⁴³ Nian katitənim, in nati kəti iətəm nətəmimi kəsotolkeikeian, mətəu nian otəmiəgəh mın, in nati kəti iətəm nətəmimi okoteruh rəha nəuvırən. Nian katitənim, nəsanəian rəhan tikə, mətəu nian otəmiəgəh mın, təsanən. ⁴⁴ Nian katitənim nıpətitah, in nati rəha nəhue nıftəni, mətəu nian otəmiəgəh mın, in nati rəha negəu e neai.

Nəmə nıpətin əha ikin rəha nəhue nıftəni, rəha negəu e neai mın əha ikin. ⁴⁵ Nauəuə Rəha Uhgın

tətəni məmə, “İətəmi təmaupən aɡın, Atəm təmos nıpətın miəgəh.” Kəni naunun Atəm, inu Krısto, təmuva narmin u tətəfa nəmiəgəhiən. ⁴⁶ Nati rəha narmin təməsaupəniən muva, mətəu nati rəha nəhue nıftəni, uərisig lan nati rəha narmin təpanuva. ⁴⁷ İətəm təmaupən aɡın, kəmol e nıməulul rəha nıftəni, mətəu İətəm təmuərisig u Krısto, təmsipən e negəu e neai. ⁴⁸ Nətəmiimi rəfin e nəhue nıftəni, nıpətilah təhmen e nıpəti Atəm, mətəu nətəmiimi nətəm okəhuvən e negəu e neai nıpətilah otəhmen e nıpəti Krısto, u təmsipən İkin. ⁴⁹ Rəueiu kitah kotəhmen e Atəm u rəha nəhue nıftəni, kəni tol lanəha, nian kəti okotəhmen e Krısto u rəha negəu e neai.

⁵⁰ İətəni pətigəm kəm təmah, piak min mine nəuvinik min məmə, nıpətın mine nira İətəmiimi təruru nuvəniən e Narməniɡiən Rəha Uhgın, kəni təhmen əmə, nati İətəm otəmnəmit otəsosiən nati İətəm tətətiɡ itulin. ⁵¹ Otətəliɡ-to, kəni oiəkəni nati oneuən məmə, səniəmə kitah rəfin okohmis, mətəu Uhgın otol nıpətıtah rəfin okotəuiək vivi, ⁵² in otol uəhai əmə təhmen e noraipiən, nian naunu təui rəha Uhgın otasək. Mətəu-inu təui otasək, kəni nətəm kəmoħmis okotəmiəgəh min məsoħmis minien, nıpətilah otəuiək. Kəni kitah u kəutəmiəgəh e nian əha, Uhgın otol nıpətıtah min təuiək vivi. ⁵³ Tol lanəha mətəu-inu, nati İətəm otəmnəmit, inəha nıpətıtəmi, otəkeikei muvən e nati İətəm otəsəmnəmitiən, kəni nıpətıtəmi İətəm otimis otəkeikei muvən e nati İətəm otəsımisiən mətətiɡ itulin. ⁵⁴ Nian nati u tuva mol nıpəħriənien

lan, kəni nəghatiən iətəm iəni Aiseə kəmətei otuva
nəpəhriəniən, tətəni məmə,

“Nəluaginian tənol naunun. Uhgın təmol win agin.

Nimisiən tinikə.”

⁵⁵ “!Ei! !Nimisiən! ?Onəkəhro lanu lan mol win e
timah?

!Ei! !Nimisiən! ?Onəkəhro lanu lan mus itimah?”

⁵⁶ Rəueiu, təfagə tərəh in təhmen e nati kəti tatus
iətəmi kəni mətuva in nimisiən, kəni Lou tatol
təfagə tərəh nəsanəniən rəhan tatepət. ⁵⁷ !Mətəu
pəh kotəni-vivi Uhgın! Tatol məmə e İərməniğ İesu
Krišto, kitah kautol win.

⁵⁸ Tol lanəha, piak min mine nəuvinik min,
otəhtul əskasik. Sotegəhaniən məmə nati kəti
təlauəl e təmah. Nian rəfin, otol uək rəha İərməniğ
e nikitəmah rəfin, mətəu-inu nəkotəhrun məmə
uək rəha İərməniğ iətəm nautol, səniəmə nati
əpnəpən əmə mətəu in nati agin.

16

Məni o nasiruiən e nəfaki min

əpəha Jerusiləm

¹ Rəueiu iəkəni məni o nasiruiən e nəfaki min
əpəha Jerusiləm. Otol təhmen əmə məmə iəməni
mine kəm niməfaki min əpəha profens əha Kəlesia.

² E Sante min rəfin, itəmah rəfin kətiəh kətiəh
onəkotəkeikei motələhu kalin məni nəuvein.
Iətəmi iətəm in tatos məni asoli, otələhu kalin
tepət, kəni iətəmi iətəm tatos məni əkəku,
otələhu kalin nəuan nəvetin əmə. Tol lanəha, nian
iəkuvnə, kəni kəsalkut minian o noriarunian rəfin
məni. ³ Kəni otəfu pətiğəm itəmah nəuvein məmə

okotos mənı məhuvən. Kəni nıan ıəkuvnə, ıəkətei nauəuə mənı pətıgəm ılah kəm nətəm Jerusıləm, kəni mahlı=pən ılah kotəmki mənı məhuvən əpəha ıkın. ⁴ Nəmə ıəkeruh məmə təuvır məmə ıəu mın ıəkuvən, kəni ılah okotohtəu=pa ıəu.

Nalıuəkıən mın rəha nətəmi asoli mın nauveın

⁵ Uərisıg ıəmanuvnə məsal=pınə e təmah, ıəkuvən=pən Masetonıə, mətəu-inu ıəkaupən muvən məsal=pən e nıməfaki mın əpəha ıkın. ⁶ Kəni nəmə təhro ıəkətıg nəuvetın mın kıtah mın ıtəmah, mə kəmə təhro, kotatıg əmə motətəuarus nətəpuıən tol naunun. Tol lanəha, nəkotəhrun nasıruiən lak e rəhak nalıuəkıən ıətəm ıətuvən=pən ıkın. ⁷ ıəsolkıekeıən məmə ıəkuvnə meruh ıtəmah ko miet mın uəhai əmə, mətəu ıəkolkeıkeı məmə ıəkuvnə kotatıg nəuvetın nəmə ıərmənıg tegəhan lak. ⁸ Mətəu ıətətıg əmə Efəsis mətəuarus nıan rəha Pentekos, lafet rəha Nauənıən Vi, ⁹ mətəu-inu Uhgın təmerəh e suaru asoli ohnıəu məmə ıəkol uək təuvır ıətəm otəuə e nəuan tepət, nati əpnapın nətəmimi tepət kəutalkut məmə kotaiu-əpəsıg lak o nolıən uək.

¹⁰ Nəmə Timoti tuvənə meruh ıtəmah, otol təuvır kəm in motəfən nısiəıən kəm in, sotolıən nati kəti ıətəm otol nıkın tərəh o təmah, mətəu-inu in tatol uək rəha ıərmənıg təhmen əmə lak. ¹¹ Sotolıən məmə ıtəmah kəti oteh ıahu in. Otahlı=pa tuva kəni motasırı lan e rəhan nalıuəkıən məmə otıtəlıg=pa ohnıəu. ıətəhtahnın piatah mın ılah Timoti məmə okəhuva moteh ıəu.

16:5 Uək 19:21   **16:6** Rom 15:24   **16:9** Uək 19:8-10; 2Kor 2:12

16:10 1Kor 4:17   **16:11** 1Tim 4:12

¹² Kəni e piatah Apolos, iəmətapuəh əskasik məmə in otəkeikei mıtəu=pən piatah mın muvnə meruh itəmah. In təsolkeikei pikiən məmə otuvnə əha rəueiu, mətəu in otuvnə e nian iətəm otəhruahru ohni.

¹³ Onəkəutair, məutəhtul əskasik e nəhatətəiən rəhatəmah. Məsotəginian, motol nətəligian rəhatəmah təskasik. ¹⁴ Natimnati rəfin agin iətəm itəmah nautol, otol e nolkeikeiən.

¹⁵ Itəmah nəkotəhrun məmə Stefənəs mine rəhan mın, ilah kəmotəupən motəni nıpəhriənian e Iesu əpəha Akaiə, kəni ilah kəutalkut əskasik o nasiruiən e nəfaki mın. Iətəni əskasik kəm təmah piak mın məmə, ¹⁶ otisiai ilah motol nəuialah, mine nətəmimi rəfin nətəm kautol pik uək o niməfaki. ¹⁷ Nıkiik təmagian nian Stefənəs, mine Fotunətəs, mine Akaekəs kəmhliet pətigəm, mətəu-inu nati əpnəpin itəmah nəkohkə, mətəu nian iəmeruh ilahal, təhmen əmə məmə iəmeruh itəmah. ¹⁸ Ilahal kəmləfəri pik rəhak nətəligian təhmen əmə məmə kəmhlol e təmah. Nətəmi kotal lanəha, okəkeikei kisiai ilah.

Naunun nəghatian rəha Pol

¹⁹ Niməfaki mın u ikinu e profens əpəha Esiə kəutəni təuvir kəm təmah. Akuilə mine Prisilə kuolkeikei pik məmə okuəni təuvir kəm təmah e nərgi İərmənig ilah nəfaki mın nətəm kəmotuhapumın e nimə rəhalau. ²⁰ Piak mın rəfin ikinu kəutəni təuvir kəm təmah. Otəni təuvir kəm təmah mın təhmen məmə itəmah kətiəh əmə e Krısto.

21 Iəu Pol, iatos pen o iətəmi u tatətei nauəuə u, kəni matətei əmə e nəhlmək nəghatien u rəha nəniən təuvir kəm təmah.*

22 Nəmə iətəmi kəti təsolkeikeien Iərməniġ, pəh nalpiniən rəha Uhgın tatuvən ohni.

!Iərməniġ rəhatimah, va-tə!

23 Pəh Iərməniġ Iesu təfinə rəhan nəuviriən kəm təmah.

24 Iəkahli=pinə rəhak nolkeikeien kəm təmah rəfin e Kristo Iesu. Əuəh.

---

* **16:21** E nian əha, nian tepət nətəmimi kotəhmen e Pol kətəni rəhalah nəghatien kəm iətəmimi kəti, kəni in tətəi rəkis. E fes 21 u, Pol aru tatos pen mətətei nəghatien rəhan. **16:22** Kəl 1:8-9; Nəh 22:20

Nauəuə Asim Rəha Uhg̃in Nəmtət̃iən Vi
The New Testament in the Whitesands language of
Tanna Island, Vanuatu
Niutesteman long Nərak, lanwis blong Whitesands
Tanna, Vanuatu

Copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Whitesands

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

913a182a-255f-5344-b6b0-0294ba221e87